

Оріон

Катерина ПОНОМАРЬОВА

Українська мова та читання

Частина 1

2
клас

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 28. 03. 2019 № 407)

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Умовні позначення:

— прочитай або розкажи

— поспілкуйся з іншими

— послухай і зрозумій

— поміркуй і поясни

— напиши

— попрацюй у парі або групі

— виконай роботу олівцем

— виконай завдання на вибір

— виконай творче завдання

— розкажи, чи цікаво тобі було на уроці

Державний Гімн України

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ВСТУП

НУМО ЗНАЙОМИТИСЬ!

1. Прочитай смс-повідомлення Гаджика.

Привіт! Я Гаджик.

Хочу навчитися правильно
говорити й писати
українською мовою.
Пропоную робити це разом.

2. Про що повідомив Гаджик? Яку відповідь йому даси?

3. Прочитай повідомлення Читалочки.

Привіт Я Читалочка
Дуже люблю книжки
А ти любиш читати

4. Яких помилок припустилася Читалочка? Поясни, який знак поставиш у кінці кожного речення.

5. Запиши в зошиті відповідь на запитання Читалочки.

6. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Поясни, що в ньому **неправильно**.

вітаю! я щебетунчик.

у мене мікрофон. він допомагає
мені спілкуватися.

7. Прочитай повідомлення Родзинки. Чи бачиш у ньому помилку?

Здрастуй! Я — Родзинка.
Дуже люблю щікаві завдання.
Давай виконувати їх разом!

8. Запиши **другий** рядок з повідомлення Родзинки без помилок.

9. Пригадай, як правильно записувати речення. Перевір свої думки за правилом.

Перше слово в реченні пишемо з **великої** букви.

У кінці речення ставимо **крапку**, **знак оклику** або **знак питання**.

Усі слова в реченні пишемо **окремо** одне від одного.

10. Виконай завдання Родзинки — склади з пазлів слово. Розкажи, які спогади воно в тебе викликає.

11. Прочитай запитання Щебетунчика. Запиши в зошиті відповіді на них.

1. Де ти провів (провела) канікули?

2. Чим там займався (займалась)?

12. Розпитай в однокласників, як вони провели літні канікули. Чи задоволені відпочинком?

13. Склади речення з поданих слів і запиши.

1. Літні, чудові, були, канікули.

2. Я, добре, дуже, відпочив (відпочила).

ДОСЛІДЖУЮ ЗВУКИ І БУКВИ, СКЛАД, НАГОЛОС

РОЗРІЗНЯЮ МОВНІ ЗВУКИ І БУКВИ

1. Прочитай вірш Леоніда Полтави.

Все, що живе на світі, уміє розмовляти.

Уміють говорити зайці і зайченята,
по-своєму говорять і риби серед моря,
і у садочку пташка, і у траві комашка...

Говорять навіть квіти з блискучими зірками...

— А як говорять діти?

— Так, як навчила мама!

2. Про яких тварин згадується у вірші? Розкажи, хто де живе.

3. Запиши відповідь на запитання Читалочки.

Якою мовою ми розмовляємо на цьому уроці?

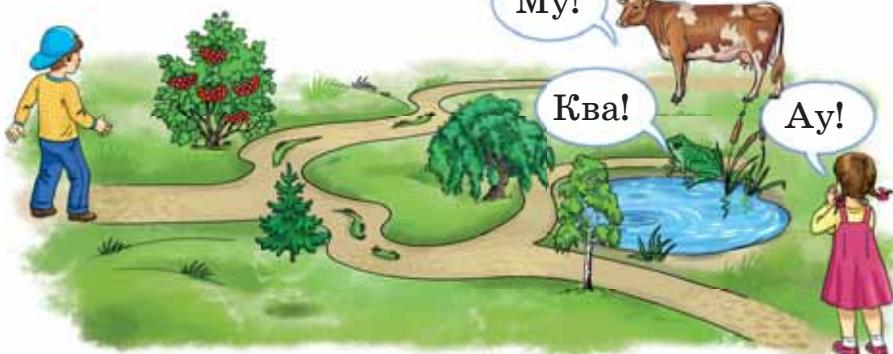

4. Поміркуй, із чого складається мова людини. Порівняй свою думку з правилом.

Мова складається зі слів, а слова — з **МОВНИХ ЗВУКІВ**.

5. Визнач, хто на малюнку утворює мовні звуки. Поясни. Щебетунчикові, якою дорогою треба йти до цих звуків. Орієнтуйся за деревами.

6. Склади і запиши **два** речення про те, чим зайняті діти.

7. Поміркуй, хто з цих дітей утворює мовні звуки. Якими знаками їх позначають на письмі? Перевір себе за правилом.

Мовні звуки на письмі позначаємо **буквами**.

8. Допоможи Родзинці визначити, в яких реченнях ідеться про мовні звуки. Запиши ці речення.

- 1.** Андрійко пилососить.   **3.** У саду співають пташки.
- 2.** Бабуся розповідає казку.   **4.** Діти співають пісню.

9. Гаджикові цікаво, що ти знаєш про звуки і букви. Перевір себе за правилом.

Звуки є голосні і приголосні.

Приголосні звуки бувають тверді і м'які.

Букви бувають великі і малі, рукописні і друковані.

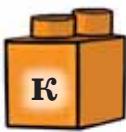
Звуки ми чуємо і вимовляємо, а **букви** — пишемо і читаємо.

10. Пограй із друзями в гру «**Відлуння**» — хтось називає букву, а хтось вимовляє звук, який вона позначає.

11. Знайди слово, «заховане» серед цеглинок конструктора. Склади з ним **два** речення і запиши.

12. Запиши відповідь на запитання.

Якою мовою ти розмовляєш у дома?

РОЗПІЗНАЮ ГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Допоможи Читалочці придумати заголовок до вірша.

Вже груші медом-соком налиились,
почервоніли в яблучок бокі.
Поглянь, яка краса, ну подивись!
Усе вдяглося в золото й шовкі!

Надія Красоткіна

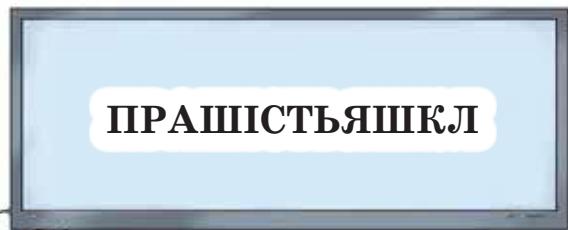

Проведи дослідження!

1. Вимов останній звук у виділених словах.
2. Визнач, як утворюються ці звуки — з голосу чи шуму.
3. Пригадай, як вони називаються. Перевір себе за правилом.

Голосні звуки утворюються за допомогою **голосу**.

2. Запиши одним реченням, що робить Читалочка на малюнку вгорі. Підкресли в словах букви, які позначають голосні звуки.
3. Родзинка заховала серед букв слово, яке називає кількість голосних звуків в українській мові. Знайди це слово.

4. Пригадай і вимов усі голосні звуки.
5. Прочитай слова. Вимов останній звук у кожному з них. Визнач, який він — голосний чи приголосний. Запиши букву, якою він позначений.

Мова, листя, небо, рибу, ловлю, руде, синє, руки, теплі, гаї.

6. Полічи записані букви. Скільки їх? Порівняй, чого більше — голосних звуків чи букв, які їх позначають. Поясни чому так. Перевір себе за правилом.

В українській мові

шість голосних звуків: [а], [о], [у], [е], [и], [і].

Вони позначаються
десятьма буквами: а, я, о, у, ю, е, є, и, і, ї.

7. Прочитай прикмети вересня. Спиши **одну** з них. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

1. Вересень пахне яблуками.
2. Вересень трусить груші в садочку.
3. Грім у вересні віщує теплу осінь.

8. Поясни, як ти розумієш значення виділеного слова.

9. Допоможи Гаджикові скласти з поданих букв слова. Запиши їх. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

10. Склади з утвореними словами **три** речення про осінній сад і запиши.

11. Допоможи Щебетунчикові відновити слова — поміняй місцями букви, які позначають голосні звуки. Запиши утворені сполучення слів.

Сени нобе, сіви хмира, жевто лясти.

РОЗРІНЯЮ ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

1. Послухай текст про улюблену рослину Родзинки.

Калина росте в лісі, на берегах річок, при дорозі, у дворах. Навесні вона зацвітає білим цвітом. Восени ягоди калини червоніють. А після першого морозу стають смачними.

2. Розкажи, що ти дізнався (дізналася) про улюблену рослину Родзинки.

3. Спиши **третє** речення з тексту про калину. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені буквами, які залишилися **не підкресленими**.
2. Визнач, як утворилися ці звуки — тільки з голосу чи голосу й шуму.
3. Пригадай, як називаються такі звуки. Перевір себе за правилом.

Приголосні звуки утворюються з **голосу і шуму** або тільки **шуму**.

4. Прочитай інформацію, яку знайшов Гаджик.

Калина — цілюща рослина. Відвар плодів калини з медом виліковує застуду, кашель.

5. Поясни, як розумієш значення слова **цілюща**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ЦІЛЮЩА — та, що має лікувальні властивості.

-
6. Спиши повідомлення Гаджика. Підкресли букви, які позначають приголосні звуки.
-
7. Поцікався в однокласників і однокласниць, хто куштував плоди калини. Які вони на смак?
-
8. Склади **два** речення про своє ставлення до калини і запиши.
-
9. Доповни речення словами з довідки й запиши. Підкресли слово, в якому найменше приголосних звуків.

1. Осінь ... , ...   **2.** Калина ... , ...

Довідка: щедра, червона, дощова, цілюща.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА М'ЯКИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ

1. Прочитай текст про Юрка.

У неділлю Юрко прокинувся дуже рано й весело сказав матері:

- Мамо, сьогодні ми йдемо до лісу!
- Надворі дощ, — каже мати. — **Лле** як із відра. Не підете до лісу.

Юрко глянув у вікно: на подвір'ї — калюжі, небо облягли сірі хмари.

Юрко сів біля столу й заплакав...

За Василем Сухомлинським

2. Як думаєш, чому Юрко заплакав? Придумай щасливий кінець розповіді.

Проведи дослідження!

1. Вимов звуки, позначені в тексті підкресленими буквами.
2. Поясни, що спільного в їх вимові.
3. Які букви вказують на м'якість цих звуків? Перевір себе за правилом на с. 12.

Букви **я**, **ю**, **е**, **і**, **ь** позначають м'якість попередніх приголосних звуків.

3. Пригадай, як позначаються м'які і тверді звуки у схемах слів. Допоможи Читалочці записати склади в дві колонки.

зі зи ра ря не нє тю ту со сьо

4. Утвори слово з кожним складом другої колонки і запиши.
5. Допоможи Родзинці перетворити м'які звуки в словах на тверді. Запиши утворені слова за зразком.

Зразок: *тінь — тин.*

люк

рись

ліс

6. Під кожним записаним словом побудуй його звукову схему.
7. Прочитай речення. Поясни, що перепутав Щебетунчик. Запиши речення без помилок.

1. У рюках несу ру́кзак. 2. Над головою сине небо.
3. Лальку покляли в ліжечко.

8. Гаджик стверджує, що в поданих словах є м'який приголосний звук. Чи погоджуєшся ти з ним? Поясни чому. Перевір себе за правилом.

гай

зайчик

полохливий

березовий

Буква **й** завжди позначає **м'який** приголосний звук.

9. Склади **два** речення зі словами, які дібрав Гаджик. Запиши їх.
10. Спиши загадку. Устав пропущені букви і слово-відгадку. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

Я кол..чий, мов буд..к,
а зовут.. мене ... .

ПРАВИЛЬНО ЗАПИСУЮ СЛОВА з ЬО і ЙО

1. Допоможи Гаджикові записати слова у дві колонки, поділяючи їх на склади.

Йосип, съомий, деньок, мільйон, слози, район.

йо

ьо

Проведи дослідження!

1. Яке зі сполучень — **ьо** чи **йо** — стоїть на початку слів і складів?
2. Яке сполучення стоїть у середині складів?
3. Зроби висновок, коли пишемо **йо**, а коли — **ьо**. Перевір себе за правилом.

На початку слова і складу пишемо **йо**.

У середині складу після м'якого приголосного звука пишемо **ьо**.

2. Прочитай текст. Допоможи Читалочці визначити, які букви пропущені в словах. Спиши текст. Устав пропущені букви.

Літн..ого дня я пішла у га..ок. Там т..охкав соловейко. У траві блищали сл..озинки роси. Зна..ома галявинна стала кол..оровою від квітів.

3. Прочитай разом зі Щебетунчиком скромовку. Визнач, яка буква пропущена в словах. Спиши перше речення. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

..оржа впіймав на вудку ..осип.
Схопив і зойкнув: Ой-ой-ой!
Не знав, напевно, ..осип досі,
який колючий ..оржик той.

Наталя Забіла

4. Вивчи скоромовку напам'ять. Позмагайся з друзями, хто швидше її розкаже й не зіб'ється.
5. Знайди слова, «заховані» серед букв. Склади з ними розповідь (2–3 речення) і запиши.

АМПЙОСИПШУЙОРЖВЬОЗЧНИЙОДЛІУЕЦ

6. Перевір, чи правильно Родзинка підписала малюнки. Поясни, у яких словах вона припустилася помилки. Запиши ці слова правильно. Побудуй їх звукові схеми.

пенйок

йорж

ъогурт

дзъоб

7. Склади речення за двома малюнками і запиши.

ДОСЛІДЖУЮ СЛОВА З ПОДОВЖЕНИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ

1. Прочитай повідомлення, яке побачив Гаджик на дошці оголошень.

ОГОЛОШЕННЯ

20 вересня у шкільному басейні відбудуться змагання з плавання. Початок о 12 годині.

Переможців очікує приз.

Тренер із плавання

2. Поясни, про що повідомляється в оголошенні. Чи хотілося б тобі взяти участь у змаганнях із плавання?
3. Випиши виділені в оголошенні слова.

Проведи дослідження!

1. Прочитай виписані слова.
2. Порівняй вимову м'яких приголосних звуків. У якому слові цей звук подовжений?
3. Зроби висновок, якими буквами позначено подовжений звук. Перевір себе за правилом.

Подовжені м'які приголосні звуки позначаємо на письмі **двоюма** однаковими буквами.

У звукових схемах їх позначаємо так: : .

4. Випиши з оголошення інші слова з подовженими приголосними звуками. Побудуй їх звукові схеми.

5. Прочитай текст. Запиши виділені речення. Устав, де потрібно, пропущені букви.

Уранці на узліс..і відбувалос..я змаган..я. Дві команди зайчиків грали у футбол.

Суд..я дав свисток. Гра почалас..я. На весь ліс лунало скрекотан..я сороки. Вона була коментаторкою.

6. Підкресли в записаних реченнях слова з подовженими м'якими приголосними звуками. Визнач, якому слову відповідає така звукова схема : .

7. Разом з однокласниками допоможи зайчатам написати оголошення про наступний футбольний матч. Візьміть за зразок оголошення із вправи 1.

8. Напиши розповідь про своє улюблене заняття (2–3 речення).

9. Спиши текст. Устав у слова пропущені букви.

Юрко поспішає на тренуван.. з боксу.
А Сашко відвідує гурток малюва... .

РОЗПІЗНАЮ СЛОВА ЗІ ЗВУКАМИ [ДЖ], [ДЗ], [ДЗ']

1. Разом із сусідом чи сусідкою по парті прочитайте в ролях розмову Гаджика і Родзинки.

Г а д ж и к: Що читаєш, Родзинко?

Р о д з и н к а: Одержанала записку від Оленки.

Г а д ж и к: Чому ж ти не радієш? Невже в записці щось неприємне?

Р о д з и н к а: Записка приємна. Але написана з помилками. От і не знаю, радіти чи сумувати.

2. Родзинка пропонує тобі прочитати записку Оленки і знайти помилки.

Привіт, Розинко!

Я джу́дже хочу з тобою дружити.

Оленка Бжілка

3. Розкажи, про що повідомляється в записці.

4. Запиши в зошиті записку Оленки без помилок.

5. Щебетунчик зробив світлини комах. Запиши їх нázви. Доповни записаний ряд іншими словами зі звуками [дж], [дз], [дз'].

6. Побудуй звукову схему слова **джміль**.

7. Склади й запиши речення про **двох** комах, зображених на світлинах.

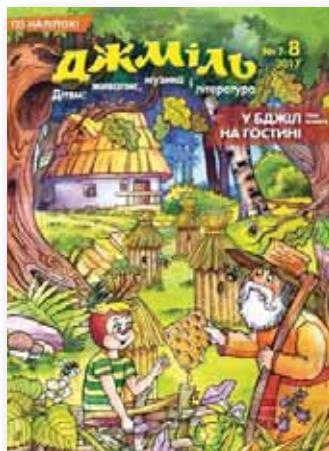
- 8.** Читалочка любить читати журнал «Джміль». Послухай, про що вона дізналася з нього.

Бджоли живуть родинами — роями. У кожній родині є королева-матка, трутні й робочі бджоли. Матка і трутні народжують нових бджіл. А робочі бджоли виробляють мед.

З дитячого журналу «Джміль»

- 9.** Запиши відповіді на запитання Читалочки.

- 1.** Як називається бджолина родина?
- 2.** Які бджоли виробляють мед?

- 10.** Напиши про своє ставлення до популярних дитячих журналів (2–3 речення).

- 11.** Спиши скромовоку. Підкресли слова, у яких звуків менше, ніж букв. Побудуй звукові схеми цих слів.

Жовтий жук купив жилет,
джемпер, джинси і жакет.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА СЛОВАМИ З БУКВАМИ Г, Щ

- 1.** Прочитай вірш, який подобається Гаджикові. Поясни, як розумієш значення виділених слів. Випиши їх у колонку.

З г слова вчимось читати:
ганок, гудзик, гелготати.
А в словах таких, як глей,

гуля, а ще гава,
поміняєш г на к —
вийде щось цікаве.

За Галиною Джемулою

 2. Заміни в записаних словах першу букву так, як сказано у вірші. Запиши в другу колонку слова, які утворилися. Поясни їхні значення.

 3. Склади **два** речення зі словами однієї пари і запиши.

 4. Послухай текст.

Гава і гуси

Гава зчинила г'валт:

- У садку пожежа! Вогонь палає!
- Годі галасувати, — заг'елготали гуси.
- То червоніють ягоди калини.

 5. Поясни, чому ґава переплутала калину з вогнем.

 6. Випиши з тексту про ґаву слова з буквою **г**. Доповни утворений ряд іншими словами з цією буквою.

 7. Прочитай розповідь Родзинки. Визнач, яку букву пропущено в словах. Що ти про неї знаєш?

Під ку..ем калини сиділи рибалки. Ось завору..шились поплавки. Юрко впіймав ..уку, а Сашко — ля..а.

 8. Спиши розповідь Родзинки. Підкресли слова з буквою **щ**. Побудуй звукову схему слова **кущ**.

 9. Щебетунчик любить утворювати слова зі своєю улюбленою буквою. Він хоче й тебе навчити. Перетвори подані слова за зразком.

Зразок: день — щодня.

Ранок, тиждень, вечір, рік.

 10. Запиши **два** речення про те, що ти робиш **щоранку** і **щовечора**.

 11. Склади слова з поданих букв. Побудуй з ними речення і запиши.

Я І Щ Р К А

Г Н А О К

ДОСЛІДЖУЮ, КОЛИ БУКВИ Я, Ю, Є, І ПОЗНАЧАЮТЬ ДВА ЗВУКИ

- Прочитай текст про пригоду, яка сталася з Родзинкою.

Якось Родзинка поверталася зі школи. Бачить — на вулиці стоять маленька дівчинка й плаче. Родзинка запитала:

- Дівчинко, як тебе звати?
- Єва.
- Чому ти плачеш?
- Я загубилася.
- А де ти живеш?
- Удома.
- А де твій дім?
- Не знаю.

- Поясни, чому дівчинка плакала. Чи знаєш ти, як можна їй допомогти? Що треба знати, щоб не потрапити в таку ситуацію?

- Разом з однокласником (однокласницею) прочитайте в ролях розмову Родзинки з Євою.

- Випиши з тексту виділені слова, поділяючи їх на склади.

Проведи дослідження!

- Підкресли у виписаних словах букви я, ю, є, і.
- Вимов звуки, які вони позначають.
- Скільки звуків позначає кожна із цих букв?
- Поясни, де стоять ці букви — на початку чи в середині складу.
- Зроби висновок, коли ці букви позначають два звуки. Перевір себе за правилом.

Букви я, ю, є позначають **два звуки**, якщо стоять **на початку** слова або складу.

5. В іменах друзів Щебетунчика букви **я**, **ю**, **є**, **ї** позначають два звуки. А в друзів Читалочки — один звук. Запиши, хто є друзями Читалочки, а хто — Щебетунчика.

Наталя

Юрко

Марія

Євген

Свєта

Люба

Зінаїда

6. Поміркуй, чому не знайшлося імені, у якому буква **ї** позначає один звук. Перевір себе за правилом.

Буква **ї** завжди позначає **два звуки**.

7. Прочитай пораду Гаджика.

Ти маєш знати своє ім'я і прізвище.
А ще — назву міста або села, в якому живеш. І свою вулицю та номер будинку.

Тоді завжди зможеш потрапити додому.

8. Запиши виділені речення. Підкресли слова, в яких букви **я**, **ю**, **є** позначають два звуки. Побудуй звукову схему слова **ім'я**.

9. Напиши текст за поданими запитаннями.

1. Як називається наша Батьківщина?

2. Яке місто є її столицею?

3. Як ти ставишся до своєї Батьківщини?

10. Доповни речення інформацією про себе і запиши.

Моє прізвище .... . Моє ім'я .... . Я проживаю в місті (селі) .... . Мій будинок розташований на вулиці .... .

ПРАВИЛЬНО ПИШУ СЛОВА З АПОСТРОФОМ

1. Прочитай запрошення, яке отримали друзі.

Запрошення
Дорогі друзі!
Зaproшу вас на гостину.
Чекаю всіх у п'ятницю о 12 годині в моєму будинку
за адресою: вулиця Кам'яна, будинок 9.
Мар'янка

2. Знайди в запрошенні відповіді на запитання Родзинки.

1. Кому призначене запрошення?
2. Хто запрошує друзів?
3. Навіщо Мар'янка запрошує друзів?
4. Коли вона чекає на гостей?
5. Куди мають прийти гості?

3. Разом з однокласниками прочитайте в ролях розмову друзів.

Родзинка: Що ми подаруємо Мар'янці?

Щебетунчик: Я пропоную м'яч.

Гаджик: А може, хом'ячка?

Читалочка: Найкращий подарунок — книжка.

4. Який із подарунків тобі подобається найбільше? Поясни чому.

5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова.

***

Гороб'ята Чив і Чик
над подвір'ям **в'ються**.
А як зернятко знайдуть,
не з'їдять — поб'ються.

***

Голуб'ятам м'яко спати —
з пір'я **в'є** гніздечко мати.

Проведи дослідження!

1. Вимов у вписаних словах звуки, позначені буквами перед апострофом.
2. Визнач, які вони — тверді чи м'які.
3. Назвій підкресли букви, які стоять після апострофа.
4. Зроби висновок, коли треба ставити апостроф.
Перевір себе за правилом.

Апостроф ставимо після **твєрдого** приголосного звука перед буквами **я, ю, е, і**.

6. Допоможи Щебетунчикові вибрати слова, у яких треба ставити апостроф. Запиши їх. Побудуй звукову схему виділеного слова.

п..ять

дес..ять

в..юн

м..який

подвір..я

р..юкзак

ci..е

комп..ютер

7. Прочитай текст про хом'ячка. Запиши виділену частину. Постав, де треба, апостроф.

Хлоп..ята вз..ялис..я годувати хом..яка. Він гриз сухарі, моркву, бур..яки. Усе з..їдав і кудись зникав.

Якось тато хотів узуті гумові чоботи. А там чималий запас їжі. Це звірок перетворив чобіт на нірку.

За Андрієм Бондарчуком

8. Читалочці цікаво, що ти знаєш про хом'яків. Усно склади розповідь за її запитаннями.

1. Чи доводилося тобі бачити живого хом'яка?
2. Що ти знаєш про цю тваринку?

9. Склади і запиши **два** речення про хом'яків.

10. Спиши речення, утворивши слова з букв у дужках.

1. Причепився, як (р, п, я, е, х). 2. Щоки, як у (х, м, я, о, к, а). 3. Слизький, як (в, н, ю).

ПРАВИЛЬНО ВИМОВЛЯЮ ДЗВІНКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ В КІНЦІ СЛІВ І СКЛАДІВ

1. Щебетунчик пропонує звукову розминку. Вимов чітко кожну пару звуків, з'єднаних стрілочкою.

[б]	[д]	[д']	[з]	[з']	[ж]	[г]	[г']	[дж]	[дз]	[дз']
[п]	[т]	[т']	[с]	[с']	[ш]	[х]	[к]	[ч]	[ц]	[ц']

Проведи дослідження!

1. Порівняй, який звук у кожній парі вимовляється голосніше, а який — тихіше.
2. Визнач, у якому ряду подано дзвінкі приголосні звуки. Вимов їх дзвінко.
3. В якому ряду подано глухі приголосні звуки? Вимов їх приглушено.

2. Гаджик хоче навчити тебе правильно вимовляти слова з дзвінкими приголосними звуками. Для цього прочитай правило.

Дзвінкі приголосні звуки в кінці слова і складу **ВИМОВЛЯЄМО ДЗВІНКО.**

3. Разом з однокласником (однокласницею) пограйте в гру «Відлуння». Читайте слова по черзі, дотримуючись правила.

зуб

берег

дубки

садки

берізка

ліжко

4. Прочитай і запиши речення, замінивши малюнки словами.

1. В акваріумі плавала золота .
2. Оленка подарувала Сергійкові цікаву .
3. На узлісся росте великий .
4. На озері плаває білий .

5. Відгадай мовні загадки Родзинки. Запиши слова-відгадки.

З **б** у лісі виростаю.

З **п** — хворобу називаю.

6. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

7. Допоможи Читалочці перетворити й записати слова за зразком. Прочитай утворені слова, дотримуючись правила.

Зразок: гриби — гриб.

Краби, плоди, друзі, ножі, гарбузи.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ

1. Прочитай розповідь Гаджика. Дотримуйся наголосу.

Бра́ти збиралися вдалеку дорого́. Вирішили не брати́ нічого зайвого. Але одну дорого́ річ узяли. Це мобільний телефон.

2. Яких помилок припустився Гаджик? Випиши з тексту пари слів, які відрізняються тільки наголосом. Постав наголос.

Проведи дослідження!

- Прочитай записані слова. Поясни, чим вони відрізняються.
- Зроби висновок, чи може від наголосу залежати значення слова. Перевір себе за правилом.

Наголос може змінити **значення** слова.

3. Допоможи Читалочці вибрати з довідки потрібні слова. Запиши утворені речення. Постав наголос у вставлених словах.

- 1.** Учні зробили яскраві ... . **2.** Дівчинка почала голосно ... . **3.** Ніс — це ... нюху . **4.** ... — музичний інструмент.

Довідка: плакати, орган.

4. Допоможи Родзинці відгадати загадку. Запиши слова-відгадки. Познач наголос у кожному слові.

Слово це — старовинна будова з гостряками муріваних веж.
Щойно зміниш ти наголос слова — цим одразу будову замкнеш.

Дмитро Білоус

5. Склади розповідь за малюнками, використовуючи слова-відгадки.

6. Дай відповіді на запитання Щебетунчика і запиши.

- 1.** Що побачили діти на горі?
- 2.** Що висіло на дверях?

7. Визнач, яке з поданих слів змінює своє значення зі зміною наголосу. Утвори **два** речення з цим словом так, щоб у кожному воно мало інший наголос. Запиши їх.

Літо, сіяти, сонце, зерно.

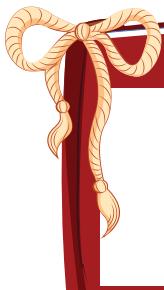

ПРАВИЛЬНО НАГОЛОШУЮ СЛОВА

1. Спиши подані слова. Постав наголос. Перевір себе за словником.

читання
завдання
запитання
помилка

СЛОВНИК

завдання
запитання
пóмилка (помилкý)
читáння

Проведи дослідження!

1. Скільки знаків наголосу стоїть над словом **помилка**?
2. Вимов це слово двома способами.
3. Скільки знаків наголосу над словом **помилки**?
4. Покажи, як треба його вимовляти.
5. Зроби висновок про наголос у цих словах. Перевір себе за правилом.

Слово **помилка** можна наголошувати так: **пóмилка** і **помíлка**. А слово **помилкý** має один наголос.

2. Допоможи Гаджикові вставити пропущені в тексті слова. Знайди їх у словнику вгорі сторінки.

На уроках ... ми читаємо різні твори. Також відповідаємо на ... до них. І любимо виконувати цікаві ... .

3. Запиши цей текст. Постав наголос у вставленіх словах.

4. Прочитай вислови, які дібрала Читалочка. Поясни, як їх розумієш. Запиши той вислів, який тобі більше сподобався.

1. Не помиляється той, хто нічого не робить.
2. Хто сам знайшов свою помилку, той удруге її не зробить.

5. Прочитай вірш Галини Малик. Допоможи хлопчикові Віті виправити помилки — устав пропущені слова.

Геть усе, усе на світі
переплутав хлопчик Вітя.
Каже: — Діти вчаться в полі,
а комбайн працює в школі.

Всіх людей стрижуть в лікарні,
а лікують в перукарні.

Ми книжки берем в аптекі,
ліки — у бібліотеці.

От який Вітъок дивак!
Ти ж бо знаєш — це не так!
Діти звісно вчаться в ... ,
а комбайн працює в ... .

Ми лікуємось в ... ,
а стрижемось в ... .

Ліки беремо в ... ,
а книжки — в ....

6. Спиши виділені рядки вірша. Встав пропущені слова. Познач у них наголос.

7. Допоможи Щебетунчикові розгадати ребуси. Запиши слова-відгадки. Постав наголос. Побудуй звукову схему останнього слова.

по

~~о~~ ка

чи

~~к~~ ня

8. Склади речення з кожним словом-відгадкою і запиши.

9. Родзинка хоче дати тобі дві поради. Допоможи скласти їх із поданих слів. Запиши поради в зошиті.

робити не помилки бійся

помилках на вчаться

10. Розкажи, як розумієш значення записаних порад.

ДОСЛІДЖУЮ СЛОВА З НЕНАГОЛОШЕНИМИ ЗВУКАМИ [Е], [И]

1. Допоможи Родзинці оформити фотоальбом. Запиши в зошиті нázви предметів, зображених на світлинах.

Проведи дослідження!

1. Постав наголос у записаних словах.
2. Підкресли букви, які позначають ненаголошенні звуки [е], [и].
3. Порівняй вимову звуків [е], [и] в наголошених складах і ненаголошених.
4. У яких складах звуки [е], [и] вимовляються чітко?
5. Як вимовляються ненаголошенні звуки [е], [и]?
6. Перевір свої міркування за правилом.

Ненаголошений звук **[е]** у вимові наближається до **[и]**.
Ненаголошений звук **[и]** у вимові наближається до **[е]**.

2. Прочитай текст про пригоду в місті. Правильно вимовляй виділені слова.

Щебетунчик потрапив у велике місто. А там машин багато-багато! Хлопчик захвилювався:

- Як же перейти вулицю?
- Не турбуйся, — заспокоїла **Читалочка.** — Нам допоможуть добрі помічники.

3. Чи здогадуєшся, про яких помічників говорила Читалочка?

4. Запиши слова, виділені в тексті про Щебетунчика. Постав у них наголос. Підкресли букви, які позначають ненаголошенні голосні [е], [и].
5. Прочитай вірші. Випиши виділені слова. Підкресли букви, які позначають ненаголошений звук [е].

На дорозі звір лежить:
 весь у смужку, ніби спить.
 Цього звіра звати «зебра»,
 має він смугасті ребра.
 Знає кожний пішохід —
 це безпечний перехід.

Знають діти всі, напевно,
 перехід бува підземний.
 Під землею люди йдуть —
 і безпечна їхня путь.

Як червоне світло — стій!
Жовте — ще не йди, чекай!
Хай зелене загориться,
 а тоді уже й рушай!

6. Щебетунчик хоче взяти в тебе інтерв'ю. Дай відповіді на його запитання. Запиши їх у зошиті.

1. Які помічники допомагають переходити вулицю?
2. Якими з них тобі доводилося користуватися?

7. Прочитай слова, які дібрав Гаджик. Назві цю групу предметів одним словом. Випиши слова з ненаголошеними звуками [е], [и]. Постав у них наголос.

Машинка, човен, велосипед, мопед, катер, корабель, тролейбус, електричка.

8. Склади і запиши речення про те, який транспорт рухається на дорогах.

КОНСТРУЮ СЛОВА ЗІ СКЛАДІВ

- 1. Пограй з однокласниками в театр. Прочитайте розмову друзів у ролях.

Родзинка: Чи є в тебе улюблена іграшка?

Щебетунчик: Звичайно! Це конструктор «Лего».

Гаджик: Чому тобі подобається конструктор?

Щебетунчик: Бо я люблю будувати щось нове.

Читалочка: А в мене є конструктор слів.

Гаджик: О, це цікаво!

- 2. Читалочка пропонує пограти з конструктором слів. Утвори з поданих складів нázви малюнків і запиши.

БІ

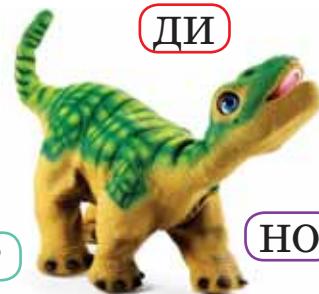

РО

БОТ

ДИ

БАР

ЗАВР

НО

- 3. Склади **три** речення з утвореними словами. **Одне** з них запиши.

- 4. Якийсь зловмисник підкинув у конструктор Читалочки браковані цеглинки. Букви на них **не утворюють** складу. Знайди ці цеглинки.

МО

ЦЬ

ЛО

Я

ДЕЦЬ

ДР

- 5.** Поясни, як тобі вдалося розпізнати браковані цеглинки. Перевір себе за правилом.

Кожний **склад** має **голосний** звук.

Скільки в слові **голосних** звуків, стільки і **складів**.

- 6.** Побудуй речення з цеглинок конструктора Читалочки. Запиши його. Який знак поставиш у кінці цього речення? Поясни чому.

- 7.** Родзинка переплутала місцями цеглинки, і вийшли дивні слова. Перестав цеглинки так, щоб утворилися справжні слова. Запиши їх. Постав наголос.

- 8.** Гаджик дібрав особливі слова. Поділи їх на склади і спробуй переплутати. Запиши слова, які утворились. Поясни, чому ці слова особливі.

НАСОС

МАРКО

КАБАН

- 9.** Утвори слова з перших складів поданих слів і запиши їх.

урок любка лелека насіння

іриси гратися шкатулка

- 10.** Склади з цими словами розповідь (2–3 речення) і запиши.

- 11.** Читалочка «заховала» в гірлянді з листя вісім слів. Знайди їх і запиши. З одним зі слів склади речення і запиши.

СЕ ЛО СІ РІ КИ ТИ ХО ЧУ ДО

ПОДЛЯЮ СЛОВА НА СКЛАДИ ДЛЯ ПЕРЕНОСУ

1. Читалочка радить тобі прочитати текст Остапа Вишні.

Одного вечора ліг Василько і взяв книжку перед сном почитати. Він не зізнав, що лежачи книжку читати не можна. Бо псується зір і книжка.

Лежав Василько, читав і скоро задрімав. А книжка впала. **Сторінки** в ній дуже пожмакалися...

2. Як думаєш, чому Читалочка вибрала саме цей текст?

Проведи дослідження!

1. Знайди в тексті слова, поділені рисочками на частини.
2. Поясни, для чого їх поділили.
3. Зроби висновок, що треба зробити, щоб перенести частину слова в інший рядок. Перевір себе за правилом.

Слова з рядка в рядок **переносимо по складах.**

3. Послухай текст про пригоду Щебетунчика.

Щебетунчик не зізнав, як правильно перенести слово **листок**. Родзинка й Читалочка вирішили йому допомогти.

— Переносити треба так: **ли-сток**, — сказала Родзинка.

— **Hi!** Перенось так: **лис-ток**, — заперечила Читалочка.

Щебетунчик розгубився: — Кого слухати?

До друзів підійшов Гаджик.

— Дівчатка, ви обидві сказали правильно. Це слово можна переносити по-різному.

4. Прочитай і запам'ятай правило, яким скористався Гаджик.

Слова зі збіgom приголосних можна переносити **по-різному**. Наприклад: **дві-рник і двір-ник**.

- 5.** Випиши з тексту про Василька виділені слова. Поділи їх для переносу різними способами.
- 6.** Прочитай, як Гаджик поділив для переносу слова.

при-года

приго-да

чи-тає

уро-ки

Проведи дослідження!

- Визнач, скільки складів у кожному слові.
- Скількома способами Гаджик пропонує перенести перше слово?
- Скількома способами пропонує перенести інші слова?
- Які склади Гаджик не відривав від слова?

Прочитай і запам'ятай правило, яким він скористався.

Під час переносу **не можна відривати** від слова склад з **однієї** букви.

- 7.** У парку Родзинка побачила оголошення. Прочитай його.

Оголошення

У суботу на лавці в парку я забув книжку про динозаврів. Хто забрав її, прошу зателефонувати на номер 068-838-65-32.

Андрій

- 8.** Про що ти дізнався (дізналася) з оголошення? Як думаєш, чи вміє Андрій переносити слова?

- 9.** Випиши слова, які Андрій переніс неправильно. Поділи їх на склади для переносу.

- 10.** Запиши відповіді на запитання Щебетунчика.

1. Чи любиш ти читати книжки?

2. Які книжки тобі подобаються?

3. Де ти береш книжки для читання?

- 11.** Допоможи Читалочці поділити подані слова для переносу різними способами.

Казка, історія, малюнки, подія, сідає, яблуко.

ПРАВИЛЬНО ПЕРЕНОШУ СЛОВА

1. Запиши та поділи для переносу імена **Гаджик і Родзинка**.

2. Перевір за правилом, чи правильно ти поділив (поділила) для переносу імена дружів.

Сполучення букв **дж** і **дз**, які позначають один звук, під час переносу слів **не можна** розривати.

Н а п р и к л а д: си-джу, за-дзеленчав.

3. Користуючись правилом, поділи для переносу подані слова.

подзвонив

ходжу

гудзик

4. Прочитай, як Читалочка поділила для переносу подані слова.

Лій-ка, паль-ма, хом'-як.

Проведи дослідження!

1. Визнач, скільки складів у словах Читалочки.
2. Якою буквою чи значком закінчується перший склад у кожному слові?
3. Зроби висновок, чи можна під час переносу слова відривати букви **й**, **ь** та **апостроф** від попередньої букви.
Перевір себе за правилом.

При переносі слів букви **й**, **ь** та **апостроф** **не можна відривати** від попередньої букви.

5. Прочитай про випадок, який стався в класі.

Учні готувалися до уроку. **Мар'янка** заходила в клас остання. Раптом на порозі спіткнулась і впала. Усі діти кинулись їй на допомогу.

— Я дуже рада, що в нас немає **байдужих** до чужої біди, — сказала **вчителька**.

6. Поясни, як розумієш значення слова **байдужий**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

БАЙДУЖИЙ — той, хто не звертає уваги на когось або щось.

7. Запиши виділені в тексті про Мар'янку слова, поділяючи для переносу.

8. Щебетунчик не знає, як поділити для переносу подані слова. Що ти можеш йому порадити? Перевір себе за правилом.

сік

день

двір

сон

рак

звір

Слова, які мають **один** склад, переносити **не можна**.

9. Прочитай слова. Склади з ними розповідь про небайдужих школярів і запиши.

Дідусь, незрячий,
вулиця, переходити,
боятися, школярі,
допомагати.

10. Перевір, чи правильно Читалочка поділила слова для переносу. Випиши слова, поділені **неправильно**. Поділи їх для переносу правильно.

Ча-йник, кукуруд-за, паль-то, яли-нка,
сил-ьний, малю-є, бур'-ян, кле-н, осі-нь.

11. Побудуй звукову схему слова **малює**.

РОЗТАШОВУЮ СЛОВА ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Щебетунчик прийшов у бібліотеку за віршами Грицька Бойка.

Одразу звернувся до бібліотекарки:

— Добрий день! Допоможіть мені, будь ласка, вибрati вірші Грицька Бойка.

— Добриден! — відповіла бібліотекарка і попрямувала до першої полиці. Там одразу взяла потрібну книжку.

— Звідки ви знали, що ця книжка була саме там? — запитав Щебетунчик.

— У нас усі книжки розташовані за алфавітом, — відповіла бібліотекарка.

2. Поясни, як ти розумієш вислів «розташовані за алфавітом».

Що потрібно знати, щоб швидко знайти книжку в бібліотеці?

3. Напиши, чи відвідуєш ти бібліотеку. Чи вмієш шукати там книжки?

4. Прочитай алфавіт, поданий у кінці підручника. Спробуй розказати його напам'ять.

5. Запиши в алфавітному порядку імена зображених друзів.

6. Чи знаєш ти, що прізвища учнів у класному журналі розташовані також за алфавітом? Як думаєш чому?

7. Визнач, з якої букви починається твоє прізвище. Поміркуй, де його шукати в класному журналі — **угорі списку, посередині чи внизу**.

8. У Гаджика є друзі: **Оленка, Іван, Роман і Юля**. Запиши їхні імена в такому порядку, як вони розташовані в контактах телефона Гаджика.

9. Побудуй звукову схему найкоротшого із записаних імен.

10. Напиши, чи є в тебе мобільний телефон. Кому ти найчастіше дзвониш? З якою метою?

11. Напиши в зошиті прізвища трьох однокласників (однокласниць) і своє. Запиши їх ще раз, але в алфавітному порядку.

ШУКАЮ СЛОВО У СЛОВНИКУ ЗА АЛФАВІТОМ

1. Послухай текст.

Читалочка і Щебетунчик грали зі словами. Щебетунчик загадав слово: — Краплинки води, які падають з неба.

— Дощ, — відгадала Читалочка й записала це слово. Потім вона загадала своє: — Перший місяць осені.

Щебетунчик відгадав і почав записувати *бер...*
А далі не знов, яку букву писати — е чи и.

— Подивись у словник, — порадила Читалочка і простягла книжку зі словами. Щебетунчик відкрив її й розгубився.

— Тут стільки слів! Як же знайти серед них потрібне?

— Дуже просто, — сказала Читалочка. — У словниках слова розташовані за алфавітом.

2. Поясни, чому Читалочка порадила Щебетунчикові подивитись у словник.
3. Розглянь обкладинки словників. Поясни, як розумієш їхні нázви.

4. Поясни Щебетунчикові, як знайти в словнику потрібне слово. Якщо не вмієш користуватися словником, прочитай інструкцію Гаджика.

Як користуватися словником

1. Визнач, з якої букви починається слово.
2. Знайди в словнику сторінку, де починаються слова на цю букву.
3. Шукай серед них потрібне слово.

5. Знайди в **орфографічному словнику** назву першого місяця осені. Запиши це слово. Склади з ним речення і запиши.

6. Пригадай нázви інших осінніх місяців. Запиши їх у зошиті. Перевір за словником, чи правильно їх записав (записала).

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

1. Якими стають дерева в жовтні?
2. Що відбувається з деревами в листопаді?

8. Пригадай і запиши нázви зимових місяців. Перевір за словником, як правильно їх писати. Склади й запиши речення з кожним із цих слів.

9. Запиши слова. Визнач за словником, які букви в них пропущено.

Учит..ль, уч..ниця, п..нал, ран..ць,
пр..дмет, д..ктант.

ДОСЛІДЖУЮ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Гаджикові цікаво, чи здогадуєшся ти, як утворилося слово **вітрильник**.

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому **вітрильник** має таку назву.
2. Побудуй ланцюжок слів, від яких ця назва утворилася.
Можеш скористатися довідкою.

Довідка: *вітрило, вітрильник, вітер.*

2. Щебетунчик вирішив дізнатися, із чого складається **вітрильник**. Допоможи йому знайти значення кожного слова, поданого на малюнку. Побудуй звукову схему слова **щогла**.

стовп на кораблі,
до якого прикріплені
вітрила

кермо на кораблі

великий шматок
полотна, прикріплений
до щогли корабля

підлога на кораблі

3. Склади речення з **двох** із поданих на малюнку слів і запиши.

4. Родзинка знайшла в інтернеті цікаву інформацію про незвичні вітрильники. Прочитай її.

На Волині проживає умілий майстер Володимир Ящук. Він виготовляє вітрильники у скляних пляшках. Для цього використовує дуже різні матеріали. Навіть пелюстки квітів і павутину.

5. Візьми в однокласників інтерв'ю — постав такі запитання.

1. Що тебе здивувало в повідомленні Родзинки?
2. Як думаєш, якого розміру ці вітрильники?
3. Де живе незвичайний майстер? Як його звати?

6. Запиши свої враження від інформації про незвичні вітрильники (2–3 речення).

7. Читалочка пропонує тобі переглянути кадри з мультфільму. Розкажи, що відбувається на кожному кадрі.

— Я буду керувати!
— Ні, я!

Ой! Рятуйте!

На кораблі треба дружити!

8. Поясни, як розумієш значення слова **дружити**. Перевір себе за тлумачним словником.

9. Склади і запиши речення про мишенят за одним із кадрів мультфільму.

РОЗПІЗНАЮ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

1. Розгадай ребус Родзинки і дізнаєшся, куди потрапив вітрильник з мандрівниками. Запиши слово-відгадку.

2. Гаджикові цікаво, чи знаєш ти, що таке **море**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

МОРЕ — великий водний простір з гіркувато-соленою водою.

3. Позмагайся з друзями — хто більше добере слів, пов'язаних з морем. Запиши свої слова в зошиті.

4. Розглянь світлину. Склади за нею **два** речення про море й запиши.

5. Прочитай речення, яке склала Читалочка. Чи про справжнє море в ньому йдеться?

6. Поясни, що означає слово **море** в цьому реченні. Поміркуй, чому Читалочка використала саме це слово.

7. Як думаєш, чи правильно Читалочка використала слово **море**? Перевір себе за правилом.

Слова можуть уживатися в **прямому** значенні або **переносному**.

8. Допоможи Щебетунчикові вибрати сполучення слів у переносному значенні. Запиши їх.

золоте сонце
м'яка вода
сердитий чоловік

золоті сережки
м'яка подушка
сердитий вітер

9. Склади речення з **одним** із вибраних сполучень слів і запиши.

10. Розглянь картину *Івана Айвазовського*. Добери й запиши слова, якими можна описати це море. Скористайся довідкою.

Море (*яке?*) ...

Довідка:

*тихе,
спокійне,
грізне,
сердите,
лагідне,
неспокійне,
небезпечне.*

11. Продовж розповідь про море за картиною. Допиши ще 2–3 речення.

12. Прочитай, як описала море Родзинка. Спиши цей текст. Підкресли слова, ужиті в переносному значенні.

Море хвилювалося. Гребені хвиль колисали вітрильник. Бешкетник вітер ніби грався вітрилами.

РОЗРІЗНЯЮ ЗНАЧЕННЯ СЛІВ

1. Гаджик розповів друзям про мешканців моря. Прочитай його розповідь.

На дні моря можна побачити ... зірки.

Водяться тут і ... коники.

Трапляється навіть меч- ....

2. Розглянь, що уявили під час розповіді Щебетунчик і Читалочка. Хто з них помилився? Поясни чому.

3. Устав у розповідь Гаджика пропущені слова, щоб усі правильно його зрозуміли. Запиши цю розповідь.

4. Родзинка пропонує тобі відповісти одним словом на її запитання.

1. Яким знаряддям шиють і вишивають?

2. На що схоже листя ялини і сосни?

3. Чим укрите тіло їжака?

5. Чи про той самий предмет ідеться в запитаннях? Скільки значень має слово **голка**? Можливо, ти знаєш ще якесь значення цього слова?

6. Розглянь малюнки. Знайди серед них ті, які мають однакову назву. Про **одну** пару малюнків з однаковою назвою склади й запиши **два** речення.

7. Прочитай речення і порівняй їх з малюнками. Яку помилку зробила художниця? Поясни чому.

Біля комп'ютера — мишка. У вазі — котики.

8. Склади **два** речення про **мишку** й **котики** в іншому значенні.
Запиши їх.

9. Поміркуй, чи можуть подані слова мати різні значення.
Склади й запиши **два** речення з одним зі слів, щоб воно мало різні значення.

Ручка, місяць, поле.

ДОБИРАЮ ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай текст.

Щебетунчик узяв свій бінокль і почав дивитися в далечінь. Раптом він **голосно** загукав:

— Бачу острів!

Гаджик повернув штурвал і спрямував вітрильник до острова. Невдовзі він **тихо** причалив до берега.

Здалеку здавалося, що острів **малий**. А **зблизька** він виявився **великий**.

2. Знайди серед виділених у тексті слів протилежні за значенням. Запиши їх парами.

- 3.** На острові знатці мови зустріли двох різних чоловічків. Розглянь їх і опиши протилежними за значенням словами. Запиши пари цих слів.

- 4.** На острові жили удав і мавпочка. Прочитай, яким був удав.

УДАВ

сумний
мовчазний
спокійний

МАВПОЧКА

?

- 5.** Мавпочка була зовсім іншою. Добери слова для опису мавпочки й запиши в зошиті.

- 6.** На острові настав вечір. Щоб дізнатися, яким він був, заміни виділені в тексті слова на протилежні за значенням. Запиши свій текст.

Сонечко піднялося. Защебетали пташки. Земля прокидається. Настав ранок.

- 7.** Допоможи Родзинці дібрати до виділених слів протилежні за значенням. Запиши утворені речення.

Щебетунчик говорить, а Читалочка .... .

Сонечко сміється, а хмарка .... .

Вогнище загорілось і .... .

Удень ясно, а вночі .... .

ДОБИРАЮ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Читалочки і Щебетунчика.

- Поглянь, Читалочко, який **гарний** птах!
- **Красивий**, Щебетунчику, навіть дуже.
- А який **барвистий** у нього хвіст.
- І справді, який **різномальоровий**!
- О! Здається, птах нас **побачив**! Он як поглядає в наш бік.
- Ні, то він просто дивиться довкола. Мені здається, нас він не **помітив**.

2. Про якого птаха говорили друзі? Знайди серед виділених у тексті слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

3. Розмову друзів почув Гаджик. Прочитай, що він їм сказав.

Знаєте, для чого павичеві такий хвіст?

Хвостом павич приваблює пав. А ще захищає свою родину. Розпустивши хвоста, привертає увагу хижака і тікає від гнізда. А хижак за ним.

4. Спиши виділені в повідомленні Гаджика речення. Підкресли слова, близькі за значенням до поданих. Запиши утворені пари слів.

причаровує

обороняє

сім'ю

5. Прочитай про зустріч друзів з іншим птахом.

Поки друзі **говорили** про павича, над їхніми головами хтось сказав: «Пр-р-ривіт!»

Це був папуга.

— Яка розумна і ввічлива пташка, — сказала Читалочка. — Знає **чемні** слова.

— І **кмітлива**, — додав Щебетунчик. — Доречно їх уживає.

6. Випиши в колонку виділені в тексті слова. Добери до кожного близьке за значенням і запиши. Можеш пошукати їх у тексті.

7. Добери й запиши слова, близькі за значенням до слова **щебече**. Утвори їх від звуків, які видають птахи. Запиши речення про кожну пташку з утвореними словами.

Курли!

ТЬОХ!

Ку-ку!

8. Знайди серед поданих слів близькі за значенням. Запиши їх парами.

Райдуга, красивий, добрій, спить, гарний, хороший, веселка, дрімає.

ДОБИРАЮ СЛОВА, ЯКІ ПРИКРАШАЮТЬ МОВЛЕННЯ

1. Серед знавців мови був незрячий хлопчик. Друзі супроводжували його й розповідали про красу острова. Прочитай, що розказала йому Читалочка.

Ось висока і струнка пальма. Біля неї павич із пишним барвистим хвостом. На кущі сидить білий папуга. Між кущами в'ється вузенька стежка.

2. Спиши розповідь Читалочки. Підкресли слова, які описують красу острова.

3. Прочитай текст без підкреслених слів. Як він змінився? Поясни, яку роль виконують ці слова в тексті.

4. Щебетунчик почав порівнювати все, що бачив на острові, з відомими предметами. Прочитай його порівняння.

Пальма схожа на велику парасольку.
Хвіст павича нагадує віяло.
Дзьоб папуги — ніби гачок.
Стежка в'ється, як ....
На острові красиво, немов у ....

5. Придумай свої порівняння у двох останніх реченнях. Запиши ці речення.

6. Прочитай описи й порівняння, які придумала предметам Родзинка. Відгадай ці предмети. **Одне** речення запиши.

- 1.** ... кругле, яскраве, жовте, як золотистий млинець на небі.
- 2.** ... струнка, білокора, тендітна, як вродлива дівчина.
- 3.** ... жовта, соковита, солодка, як мед.

7. Придумай опис і порівняння таких предметів та явища природи: **кавун, листя, роса**. Запиши утворені речення.

8. Читалочка зашифрувала своє порівняння. Прочитай його. Добери пропущені слова. Запиши утворене речення. Побудуй звукову схему слова **жовтий**.

(який?) ... , як

, і ... , як

УЖИВАЮ ВВІЧЛИВІ СЛОВА

1. Послухай текст.

На острові жило самотнє мавпенятко. З ним ніхто не хотів дружити. Усі його цуралися.

А все тому, що мавпеня нечесно поводилося. Ні з ким не віталося. Ніколи не вживало ввічливих слів. Якщо бачило в когось банан, відбирало його і швидко з'їдало. Коли хотіло приєднатися до гри інших мавпенят, усіх відштовхувало і заявляло:

— Я хочу грatisя!

2. Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць) за поданими запитаннями.

1. Де жило мавпеня?

2. Чому всі цуралися мавпеняти?

3. Чи шкода тобі мавпеняти?

4. Підкажи мавпеняті, як можна віправити ситуацію.

3. Нагадай мавпеняті, які **ввічливі слова** треба вживати під час вітання, вибачення і прощання. Запиши їх у три колонки.

Вітання

Вибачення

Прощання

4. Допоможи мавпеняті дірати **ввічливі слова, потрібні в поданих ситуаціях. Запиши ці слова.**

1. Хочу приєднатися до гри інших мавпенят.

2. Хочу про щось запитати в мамі, коли вона розмовляє із сусідкою.

3. З'їв обід, приготовлений бабусею.

4. Зустрічаю знайомого.

5. Прощаюся з друзями.

6. Проводжаю родичів у далеку дорогу.

5. Мавпеня почало вживати чемні слова, і його стали називати **ввічливим**. Поясни, як розумієш значення цього слова. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

ВВІЧЛИВИЙ — утворилося від вислову «дивитись у вічі», що означає бути відвертим, чесним, не мати прихованих злих намірів.

6. Чи знаєш ти, як утворилося слово **спасибі**? Родзинка знайшла інформацію про це слово в інтернеті. Прочитай її.

Колись давно люди дякували словами «Спаси Бог». Із часом ці слова об'єдналися, трохи змінилися і стали звичайним — «Спасибі».

7. Добери до слова **спасибі** близьке за значенням слово. Склади й запиши з ним речення. Прочитай, як правильно говорити.

Правильно

дякую тобі
дякую вам
дякую вчительці

Неправильно

~~дякую тебе~~
~~дякую вас~~
~~дякую вчительку~~

8. Поміркуй, як утворилися такі ввічливі слова: **добридень**, **здрастуйте**, **на добраніч**. Допиши подані речення.

Словом *добридень* бажають ... .

Словом *здрастуйте* зичать ... .

На добраніч кажуть тоді, коли бажають ... .

9. Мавпеняті сподобалося слово **дякую**. Воно всім його казало. Перевір, чи правильно мавпеня вживало це слово.

Дякую маму за обід. Друзів дякую за гру. Дякую вас за ввічливі слова.

10. Запиши речення мавпеняти правильно. Побудуй звукову схему слова **дякую**.

ОБ'ЄДНУЮ СЛОВА В ГРУПИ ЗА ПЕВНОЮ ОЗНАКОЮ

1. На острові друзі багато фотографували. Переглянь світлини, які зробила Родзинка. Запиши нázви зображених предметів. Поміркуй, як назвати їх одним словом.

2. Перевір свої записи за довідкою.

Довідка: папороть, пальма, ліани.

3. Склади речення про одну із зображених рослин і запиши.

4. Прочитай, що сказала Читалочка.

А мені подобаються рослини
нашої рідної України.

5. Читалочці цікаво, чи знаєш ти рослини рідного краю. Склади речення за даним початком і запиши. Постав наголос у словах.

В Україні ростуть ... , ... , ...

6. Щебетунчик показав світлини своїх улюблених українських овочів. Запиши, які овочі він любить.

7. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову Родзинки і Щебетунчика.

- Щебетунчику, а твої улюблени овочі зовсім не українські.
- Як не українські?
- Вони потрапили до нас з різних куточків світу.
- Хіба картопля не українська?
- Ні! Її батьківщина — Південна Америка.
- А помідори?
- Вони теж з Америки.
- І огірки з Америки?
- Ні. Їх завезли з Індії.
- А капуста?
- Вона прийшла до нас із Греції.
- То виходить, що всі наші овочі — іноземці?
- Так!
- Оде дивина!

8. Розкажи, про що ти дізнався (дізналася) з розмови Родзинки і Щебетунчика.

9. Напиши 2–3 речення про те, які страви з овочів ти полюбляєш найбільше. Поясни чому.

10. Напиши **четири** нázви фруктів. З одним із цих слів склади речення і запиши.

ДОБИРАЮ СЛОВА НА ПЕВНУ ТЕМУ

1. Читалочка фотографувала на острові квіти. Розглянь світлини і прочитай інформацію про кожну квітку.

Над водою на прямому стеблі
здіймається пишна рожева квітка.
Так цвіте лотос.

Над продовгуватими зеленими листками піднялося вгору високе стебло. На його верхівці віночок красивих квітів. Це — орхідея.

2. Прочитай з однокласником (однокласницею) розмову дівчаток.

- Читалочко, які красиві квіти ти сфотографувала!
- Родзинко, а яка з них тобі подобається найбільше?
- Квітка, у назві якої звуків більше, ніж букв.
- А мені сподобалася квітка, у назві якої однакові всі голосні звуки.

3. Визнач, яка квітка сподобалася Родзинці, а яка — Читалочці. Склади про це **два** речення і запиши.

4. Друзі почали пригадувати, що вони знають про українські квіти. Читалочка знайшла текст про чорнобривці. Прочитай його.

Здавна в Україні сіяли на городі чорнобривці. Своїм різким запахом ці квіти відлякують городніх шкідників.

За Зіркою Мензатюк

5. Випиши з тексту Читалочки речення, у якому є назва квітів. Підкресли цю назву. Поміркуй, з яких слів вона утворилася.

6. Напиши 2–3 речення про квіти, які тобі подобаються.

7. Родзинка відкрила на планшеті інформацію про свої улюблені квіти. Прочитай її.

Біля нашої хати ростуть мальви. Кольори цих квітів — мов різnobарвний килим: червоні, рожеві, жовтуваті, білі.

За Василем Григоренком

8. Знайди в тексті слова, які називають колір мальв. Доповни ними речення і запиши.

Мальви бувають ... , ... , ... , ...

ДОСЛІДЖУЮ ІМЕННИКИ

СТАВЛЮ ПИТАННЯ ДО НАЗВ ПРЕДМЕТІВ

1. Настав вечір. Друзі полягали спати. Їм снилися дивні сни. Запиши у дві колонки, **хто** снівся Читалочці і **що** снилося Щебетунчикові.

ХТО?

ЩО?

Проведи дослідження!

1. Визнач, у якій колонці слова називають **людей і тварин**.
2. На яке питання відповідають ці слова?
3. Прочитай слова, які називають **інші** предмети.
4. На яке питання вони відповідають? Перевір себе за правилом.

Нázви **людей і тварин** відповідають на питання **хто?**.

Нázви **всіх інших** предметів відповідають на питання **що?**.

2. Розкажи, який сон бачила Родзинка.

3. Запиши в дві колонки нázви предметів, які бачила уві сні Родзинка.

ХТО?

ЩО?

4. Склади речення про те, хто чим займається уві сні Родзинки. Запиши їх.

5. Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць). Поцікався, які сни їм сnyться.

6. Прочитай колискову, яку мама співала Читалочці. Постав питання до виділених слів.

Спи, дитятко, засинай.

Люлі-люленьки, бай-бай.

Звірі в лісі вже заснули,
в морі сплять кити й акули,
у гніздечках сплять птахи,
спи, малесенька, і ти.

7. Читалочка записала, де спали тварини. Прочитай ці слова. Постав до них питання.

море

гніздечко

ліжко

ліс

8. Склади і запиши речення про те, хто з колискової де спить.

9. Гаджик знайшов в інтернеті цікаву інформацію про сон. Прочитай її. Розкажи, що раніше тобі було невідомо.

Дітям необхідно спати 10 годин на добу.

Дорослим достатньо 8 годин.

Без сну людина може прожити 10 днів.

А без їжі — 14 днів.

10. Напиши 2–3 речення про те, чи сnyться тобі сни. Які сни тобі подобаються?

11. Роздивись довкола. Запиши **по чотири** слова, які відповідають на питання **що?** і **хто?**

РОЗПІЗНАЮ ІМЕННИКИ

1. Друзі завітали в каюту капітана. Розкажи, що вони там розглядають.

2. Запиши спочатку нázви тих предметів, які розглядають хлопчики, а потім тих, які роздивляються дівчатка.

Проведи дослідження!

1. Визнач, на яке питання відповідають нázви предметів, що розглядають хлопчики.
2. Постав питання до назв предметів, які роздивляються дівчатка.

3. Гаджик дізнався, що ці слова називаються **іменниками**. Прочитай правило про іменники. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Іменники називають **предмети** і відповідають на питання **хто?** або **що?**

4. Запиши подані слова в дві колонки.

Дівчинка, акваріум, вікно, папуга, мавпа, стіл.

ХТО?

ЩО?

- 5.** Капітан вирішив пригостити друзів чаєм. Запиши нázви предметів, які він використав. Визнач, на яке питання вони відповідають.

- 6.** За чаєм капітан розповів про цікавий випадок. Прочитай його розповідь.

Спека стояла незвичайна. Па-луба була розпечена. Боцман* вийшов, щоб полити її морською водою. У руках у нього — міцна труба насоса. З неї ллеться вода.

Боцман вийшов без бриля. Сонце напекло голову. Боцман зомлів і впав. Це побачили мавпочки. Вони схопили трубу насоса й почали бавитись. Пустуючи, бризнули на лежачого моряка водою. Від води боцман опритомнів.

За Миколою Трублайні

***Бóцман** — помічник капітана, який стежить за порядком на кораблі.

- 7.** Спиши виділені в тексті речення. Підкресли іменники. Постав до них питання.

- 8.** Розв'яжи мовну задачку боцмана. Заміни в кожному іменнику одну букву, щоб утворене слово відповідало на питання **що?**. З **трьома** із цих слів склади й запиши речення.

чайка

мишка

білка

корова

- 9.** Випиши з поданих слів іменники. Склади з одним із них речення і запиши.

Корабель, морський, капітан, діти, пливли, запитували, подорож, море.

ДОБИРАЮ ІМЕННИКИ

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову двох друзів.

— Родзинко, мені дуже подобається море. Як виросту, буду працювати на кораблі.
 — Щебетунчику, а ким ти хочеш працювати?
 — Ще не знаю.
 — Цікаво, які професії потрібні на кораблях?
 — Може, запитаємо в капітана? Він точно знає.
 — Так. Адже саме він набирає команду.

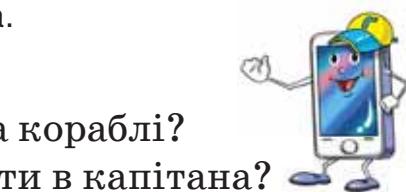

2. Дай відповідь на запитання Гаджика.

1. Між ким відбулася розмова?
2. Хто з друзів хоче працювати на кораблі?
3. Про що друзі вирішили запитати в капітана?

3. Прочитай інформацію капітана про професії на кораблі. Розшифруй слова в дужках. Поясни, що вони називають.

Корабель по курсу веде (манштур). За порядком на судні стежить (цманбо). Усю роботу на кораблі виконують (тромаси). Їжу для команди готує (окк).

4. Спиши розповідь капітана, розкриваючи дужки. Підкресли іменники, які відповідають на питання **хто?**.

5. Яку професію порадиш вибрати Щебетунчикові? Напиши про це.

6. Назви предмети на малюнках. Постав питання до цих слів. Здогадайся, люди яких професій користуються цими предметами. Склади і запиши про це **два** речення.

7. Читалочка стверджує, що професії «пахнуть». Прочитай текст і поясни, чи правильно вона думає.

Гриць запитує Миколку:

— Де працює твоя мама?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Миколка. — Вона ж пахне ліками! Моя мама — лікар. А твоя мама де працює?

— А хіба ти не здогадався? — дивується Гриць. — Вона ж пахне хлібом! Моя мама — пекар.

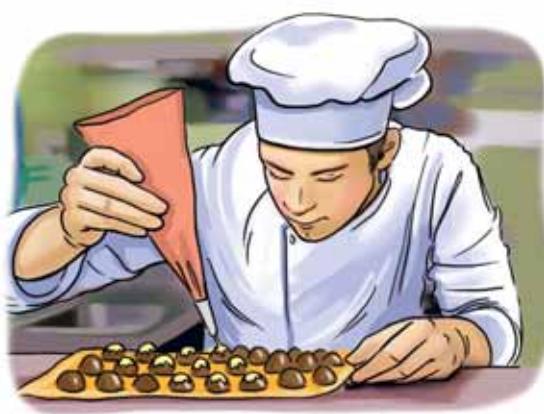
За Василем Сухомлинським

8. Випиши імена хлопчиків і нázви професій їхніх мам. На які питання відповідають ці слова?

9. Розглянь малюнки. Пофантазуй і розкажи, чим пахнуть такі професії. Добери за кожним малюнком по **два** іменники і запиши. Усно постав до них питання.

10. Поспілкуйся з однокласниками (однокласницями). Розпитай, яка професія кому подобається.

11. Напиши 2–3 речення про те, ким працюють твої батьки.

12. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Підкресли в записаних реченнях іменники. Постав до них питання.

1. Що призначає хворим лікар?
2. Що випікає пекар?

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ ІМЕНА, ПО БАТЬКОВІ, ПРІЗВИЩА

1. Прочитай текст. Придумай заголовок.

Друзі попросили капітана познайомити їх із командою вітрильника. Спочатку капітан **Іван Васильович Кузьменко** представив команді пасажирів судна.

— Це четвірка вірних друзів — **Гаджик, Родзинка, Читалочка і Щебетунчик**.

Моряки привітно посміхнулися дітям. А капітан вів далі:

— А це наш боцман **Сергій Степанович Гордійчук**. Він стежить за порядком на судні. За штурвалом наш штурман **Ігор Петрович Хвильовий**. Смачно годує нас кок **Дмитро Романович Борщенко**.

Діти усміхнулися. Їх розвеселило прізвище кока.

— Обід готовий, — повідомив кок. — Зaproшуємо скуштувати мою фірмову страву — український борщ.

Друзі ковтнули слинку і рушили до їdalyni.

2. Випиши з тексту виділені слова.

Проведи дослідження!

1. Що називають виписані слова?
2. З якої букви вони написані?
3. Зроби висновок, чому ці слова написані з великої букви.
Перевір себе за правилом.

Імена, по батькові та прізвища людей пишемо з **великої** букви.

3. Капітан назвав свою команду сім'єю. Прочитай значення слова **сім'я** у словнику. Поясни, чому капітан так уважає.

СЛОВНИК

СІМ'Я — група людей, що складається з близьких родичів, які живуть разом.

4. Поспілкуйся з однокласниками (однокласницями). Розкажіть одне одному, яка в кого сім'я.

5. Читалочка пропонує тобі записати інформацію про себе і тих членів сім'ї, які в тебе є. Устав пропущені слова.

Мене звуть .... Моє прізвище .... Мою маму звати ....

А тата — .... У мене є бабуся ... і дідусь .... А ще брат ... і сестра .... Наша сім'я ....

6. Прочитай текст про ще одну сім'ю.

Наш клас наче сім'я. Учителька (учитель) ... нам як мама (тато). А однокласники мені як сестри і брати. Найбільше я дружу з ....

7. Чи можеш ти назвати свій клас сім'єю? Поясни чому.

8. Спиши виділені в тексті речення. Устав ім'я і по батькові своєї вчительки або вчителя та ім'я найкращого друга чи найліпшої подружки.

9. Напиши 2–3 речення про те, з ким ти дружиш, що вам подобається робити разом.

10. Допоможи Щебетунчикові розв'язати мовну задачку.

Андрійкового тата звуть Романом. А Оленчика — Сергієм. Запиши імена та по батькові цих дітей.

ДІЗНАЮСЬ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ІМЕН І ПРІЗВИЩ

1. Читалочка дізналась, що означають імена дівчаток. Прочитай про це вірш.

Із Греції й Риму, із Заходу й Сходу
імена нам дістались від різних народів.
А що вони значать, — послухай, дитино:
Галина — спокійна, міцна — **Валентина**,
Наталія — рідна, морська — то **Марина**,
а **Зоя** — життя, чистота — **Катерина**.
Софія — премудра, а **Клара** — ясна.
Ось що означають дівчат імена.

За Аллою Свашенко

2. Яке ім'я в цьому вірші тебе зацікавило найбільше? Поясни чому.

3. Запиши речення. Заміни виділені слова відповідними іменами з вірша.

Рідна вийшла погуляти. На вулиці вона зустріла **морську**. Згодом до них приєдналися **життя і ясна**.

4. Щебетунчик знайшов вірш про значення чоловічих імен. Прочитай його.

Ось **Костя**, наприклад, це значить постійний,
Кирило — господар і мужній — **Сашко**,
Степан — це вінок, а бадьорий — **Гришко**.
А Петрик — то камінь, хоробрий — **Андрій**,
найбільший — **Максим**, захисник — **Олексій**.

За Аллою Свашенко

5. Чи є серед цих імен такі, які мають члени твоєї родини? Розкажи, кому вони належать.

6. Запиши, хто з ким дружить. Для цього заміни виділені слова іменами з вірша.

Хоробрий дружить із **мужнім**. А **постійний** подружився з **найбільшим**.

7. Друзі написали значення своїх імен. Здогадайся, де чиє ім'я.

Та, що любить читати — ....

Сушена ягода винограду — ....

Той, що швидко і чітко говорить — ....

Родич мобільного телефона,
комп'ютера, планшета — ....

8. Родзинка дізналася про значення прізвищ. Прочитай її повідомлення.

Ким наші прадіди були,
нам прізвища розповіли.

Хто краяв сукні, став **Кравець**,
хто шив взуття, прозвали **Швець**.

Котли виготовляв **Котляр**,
а ківшик для води — **Ківшар**.

Яких тільки прізвищ на світі нема:
і **Вечір**, і **Ранок**, **Мороз** і **Зима**.

Сміливий — **Орел**, а чи **Сокіл**, чи **Тур**.

Якщо полохливий — то **Заєць** чи **Щур**.

Був добрий — то **Голуб**, **Добрій**, **Добродій**,
а хитрий — то **Лис**, чи **Хитрун**, чи **Крутій**.

За Аллою Свашенко

9. Які прізвища з цього вірша тобі доводилося чути? Кому вони належать?

10. Продовж речення словами з вірша і запиши.

Від назв професій утворилися прізвища ..., ..., ..., ... Хитрим давали прізвища ..., ..., ... А полохливим — ..., ...

11. Напиши, чи знаєш ти, що означає твоє ім'я і прізвище.

12. Запиши якомога більше імен, що починаються на букву «ве».

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ КЛИЧКИ ТВАРИН

1. Прочитай уривок з улюбленої казки Читалочки і роздивись ілюстрацію до неї. Пригадай, як називається ця казка.

Був собі дід Андрушка, а в нього — баба Марушка, а в баби — донечка Мінка, а в дочки — собачка Хвінка, а в собачки — товаришка, киця Варварка, а в киці — вихованка, мишка Сіроманка.

Іван Франко

2. Випиши в дві колонки нázви і клички тварин.

НÁЗВИ ТВАРИН

КЛÍЧКИ ТВАРИН

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані нázви тварин?
2. З якої букви написані клички тварин?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

Клічкі тварин пишемо з **великої** букви.

3. Прочитай уривок з улюбленої книжки Щебетунчика. Чи відома тобі ця книжка? Як вона називається?

Жив на світі їжачок Колько Колючка.

І жив на світі зайчик Кося Вухань.

Гарні були хлопці, але боягузи страшенні. Всього на світі боялися. Боялися темряви і боялися сонця. Боялися блискавки і боялися грому. Боялися вітру і боялися дощу. Навіть тіні власної боялися.

За Всеволодом Нестайком

4. Доповни речення назвами і кличками тварин з прочитаного уривка й запиши.

Жили на світі ....

5. Виконай завдання Родзинки. Розпізнай за поданими ознаками тварин і придумай їм клички.

Сірий, хижий, злий — це ....

Руденька, вертлява, з пишним хвостом — це ....

Гривастий і прудкий, як вітер — це ....

6. Доповни ці речення назвами та кличками тварин і запиши.

7. Напиши 2–3 речення про свою улюблена тварину. Чи має вона кличку? Яку?

8. Добери клички тваринам і запиши речення.

У дядька Івана є собака ... , кішка ... , папуга ... , коза ....

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ МІСТ І СІЛ

1. Гаджик дізнався в інтернеті, як утворилися нázви деяких міст і сіл. Прочитай про це.

Брати Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь збудували на березі Дніпра місто. І назвали його на честь старшого брата **Київ**.

Місто **Львів** збудував князь Данило Галицький. Назву йому дав на честь свого старшого сина Лева.

В одному селі жив відомий на всю округу коваль. Завдяки славному майстрству це село дістало назву **Ковалівка**.

2. Випиши з тексту про міста і села виділені слова.

Проведи дослідження!

1. З якої букви написані виділені слова?
2. Що вони називають?
3. Який висновок можеш зробити? Перевір себе за правилом.

Нázви міст і сіл пишемо з **великої** букви.

3. Родзинка знайшла текст про відомі села. Прочитай його.

Нázви міст і сіл стають відомими, якщо в них народжуються чи живуть знамениті люди.

Про (С, с)ело (К, к)олодяжне ми знаємо тому, що в ньому жила Леся Українка. Завдяки Тарасові Шевченку стало відомим (С, с)ело (М, м)óринці. А (С, с)ело (Б, б)огданівка прославила художниця Катерина Білокур.

4. Розглянь ілюстрацію до тексту. Поміркуй, хто із зазначених у тексті людей створив цю картину. Поясни, чому так вважаєш.

5. Спиши виділену частину тексту. Вибери з дужок потрібну букву.

6. Напиши 2–3 речення про те, як називається твоє рідне місто чи село. Чи відомо тобі, що означає ця назва?

7. Родзинка зі Щебетунчиком грали в «міста» — хтось називав місто, а хтось на останню букву цього слова пригадував назву іншого міста. Прочитай ланцюжок слів, який утворили друзі.

ЛУЦЬКОВЕЛЬВІШГОРОДНІПРОДЕСА

8. Запиши нázви міст окремо одну від одної. Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки.

ПИШУ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВИ ГІР, РІЧОК, ОЗЕР І МОРІВ

1. Друзі хочуть розказати тобі багато цікавого про Україну.

Прочитай повідомлення Родзинки. Поясни, чому виділені слова написані з великої букви.

В Україні є мальовничі гори **Карпати**. Їхні вершини вкриті білими шапками зі снігу. А на полонинах цвітуть різноманітні трави. Найвища гора в Карпатах — **Говерла**. Ніби в долонах гір лежить дивовижне озеро **Синевір**.

2. Знайди в тексті речення-відповіді на запитання Родзинки. Запиши їх. Підкресли нázви гір і озера.

1. Які гори є в Україні?
2. Яка гора в Карпатах найвища?
3. Яке дивовижне озеро є в Карпатах?

3. Прочитай інформацію Гаджика.

На Волині біля (М, м)іста (Ш, ш)ацьк розкинулось (О, о)зеро (С, с)вітязь. Воно найбільше і найглибше в Україні. Вода тут надзвичайно прозора і м'яка. Біля берегів озеро мілке. Але загалом воно дуже глибоке.

4. Запиши виділене речення. Вибери з дужок потрібну букву. Поясни свій вибір.

5. Прочитай і запиши повідомлення Щебетунчика. Заміни малюнки відповідними словами.

В Україні є річки з цікавими назвами.

Під Харковом тече річка . Біля Житомира є річка . А коло Львова — .

6. Послухай інформацію Читалочки.

Українську землю омивають два зовсім не схожих моря — Азовське і Чорне.

Азовське море найменше і найбільш мілке у світі. Воно має піщане дно. Вода в ньому здається сіро-блакитною чи сіро-зеленою.

Чорне море — велике й глибоке. Воно має чистий лазурний колір. На його пляжах багато гальки.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

- 1.** Які моря омивають українську землю?
- 2.** У якому морі вода має лазурний колір?
- 3.** Яке море найменше і найбільш мілке у світі?

8. Зроби висновок — як пишуться нázви **гір, рік, озер, морів**. Перевір себе за правилом.

Нázви гір, рік, озер, морів пишемо з **великої** букви.

9. Розпитай в однокласників (однокласниць), хто з них бував у відомих місцях України. Що цікавого може про них розповісти?

10. Напиши 2–3 речення про те, у яких відомих місцях України ти мрієш побувати. Чому?

11. Утвори слова з поданих букв і запиши. Склади і запиши речення з цими словами.

Д Н П Р І О   К Ї В И

РОЗПІЗНАЮ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

- 1.** Друзі вирішили пограти в хованки. Щоб визначити, хто буде жмуритися, потрібна лічилка. Прочитай лічилку, яку запропонувала Родзинка.

Слухай, як лічити треба.
Ти земля, я буду небо.
Я пушинка, ти — перо.
Ти трамвай, а я метро.

Місто я, а ти — село.
Квітка ти, а я стебло.
Ти весна, а я зима.
Вас багато, я сама.

Алла Свашенко

- 2.** Постав питання до виділених слів. Поясни, скільки предметів називає кожне слово — один чи багато.

- 3.** Зміни кожне виділене слово так, щоб воно означало багато предметів. Запиши за зразком.

Зразок: кущ — кущі.

- 4.** Прочитай лічилку Гаджика.

На ялинці **зірка** — раз!
На ялинці два **горішки** — раз, два!
На ялинці три **цукерки** — раз, два, три!
І чотири **шоколадки** — раз, два, три, чотири!
На ялинці **яблучко** рум'яне —
хто підстрибне, той його дістане!

За Лесею Храпливою-Щур

- 5.** Випиши у дві колонки виділені іменники.

ОДИН

БАГАТО

- 6.** Побудуй звукову схему слова **ялинка**.

- 7.** Напиши 2–3 речення про те, в які ігри ти любиш грати. Чи використовуєш лічилки?

8. Читалочка запропонувала свою лічилку. Прочитай її.

Із самісінського ранку
умиваються на ґанку:
кури, півні, цуценята,
кішки, кізки і ягнята.
Хто ж не встигне вмитися —
той іде жмуритися.

За Наталею Любиченко

9. Постав питання до виділених слів. Скільки предметів називає кожне з них?

10. Зміни виділені слова так, щоб вони називали одну тварину.
Запиши лічилку зі зміненими словами.

11. Добери і запиши **по чотири** іменники, які називають
один предмет і **багато**.

РОЗРІЗНЯЮ ІМЕННИКИ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО

1. Прочитай з однокласником чи однокласницею розмову
Читалочки і Щебетунчика.

- Щебетунчику, ти знаєш, що скоро буде свято?
- Яке?
- Зимове.
- Воно з подарунками?
- Так! І з карнавальними костюмами.
- А ялинка на ньому є?
- Звичайно, що є! Але не така, як у лісі.
- А яка?
- Прикрашена іграшками.
- Я здогадався! Це ... !

2. Напиши, про яке свято говорили друзі. Скористайся правилом.

Нázви **свят** пишемо з **великої** букви.

3. Пригадай і запиши в кожну колонку по **п'ять** іменників, пов'язаних з **Новим роком**.

ОДИН

БАГАТО

4. Прочитай, що Гаджик дізнався про новорічні звичаї в різних країнах.

Італійці в новорічну ніч викидають з балконів і вікон старі речі й меблі.

В Австралії новорічні дні дуже спекотні. Там Дід Мороз вручає подарунки в шортах.

У Болгарії господиня розрізає новорічний пиріг, в якому є різні сюрпризи — монети, горішки.

5. Спиши текст про той звичай, який тебе найбільше зацікавив. Підкресли в ньому іменники, які означають багато предметів.

6. Запиши відповіді на запитання Гаджика.

- 1.** У якій країні Дід Мороз одягає шорти?
- 2.** Де в новорічну ніч викидають старі речі?
- 3.** Де готують новорічні пироги із сюрпризами?

7. Допоможи Родзинці змінити подані слова так, щоб вони називали один предмет. Запиши утворені пари слів.

Роки, місяці, тижні, дні, години.

ДОСЛІДЖУЮ ПРИКМЕТНИКИ

РОЗПІЗНАЮ СЛОВА – НАЗВИ ОЗНАК

1. Після канікул друзі знову зустрілись у школі. Кожний розповідав про свій відпочинок. Прочитай, які слова використали у своїх розповідях Читалочка і Щебетунчик.

свято

рік

ялинка

подарунки

новий

веселе

новорічні

красива

2. Визнач, хто з дітей використав іменники. Поясни, чому так вважаєш.

3. Поєднай слова Читалочки з відповідними словами Щебетунчика. Запиши утворені сполучення слів за зразком.

Зразок: сніг (який?) білий.

Проведи дослідження!

- На які питання відповідають слова Щебетунчика?
- Визнач, що називають ці слова — предмети чи ознаки. Перевір себе за правилом.

Слова, які відповідають на питання **який?**, **яка?**, **яке?**, **які?**, називають **ознаки** предметів.

4. Запиши нázви світлин у колонку. Добери до них слова — нázви ознак і запиши.

5. Прочитай, де провела канікули Родзинка. Випиши з її розповіді слова — нázви ознак.

Зимові канікули я провела в Карпатах. Там є чудова база відпочинку «Буковель». Чисте повітря, лижні прогулянки, смачна їжа й веселі розваги. Це був гарний відпочинок!

6. Прочитай розповідь Гаджика. Доповни її словами — назвами ознак і запиши. Скористайся довідкою.

Я побував на виставці ... фігур.

Там бачив зоопарк із ... звірів.

У тому зоопарку були ... зайці,
... лисиця, ... слони, ... їжачок.

Довідка: льодовий, крижаний, казковий, хитрий, величезний, колючий.

7. Візьми інтерв'ю в однокласників. Постав їм такі запитання.

- 1.** Де ти провів (провела) свої канікули?
- 2.** Що найбільше сподобалося?
- 3.** Якими словами — назвами ознак можеш описати свої канікули?

8. Напиши 2–3 речення про свої канікули. Використай слова — нázви ознак.

9. Випиши з поданих слів нázви ознак.

Білий, сніг, падає, пухнастий, мороз, лід, зимовий, прозорий, блищить, холодний.

ДОБИРАЮ ПРИКМЕТНИКИ

1. Друзі засперчались, яка пора року найкраща. Прочитай, якими словами Читалочка описала свою улюблену пору року. Відгадай назву цієї пори, встав у речення і запиши.

Біла, засніжена, морозна, холодна,
сувора, крижана ... .

Проведи дослідження!

1. Постав питання до слів Читалочки.
2. Визнач, що називають ці слова — предмети чи ознаки.

2. Гаджик дізнався, що ці слова називаються **прикметниками**. Прочитай правило про прикметники. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Прикметники називають **ознаки** предметів і відповідають на питання **який?**, **яка?**, **яке?**, **які?**.

3. Щебетунчик розповів про улюблену пору року віршем. Прочитай його. Випиши прикметники. Визнач, який предмет вони описують, і запиши.

Тане сніг,
течуть струмки,
ожива травичка,
і до сонця гілочки
простягла вербичка.

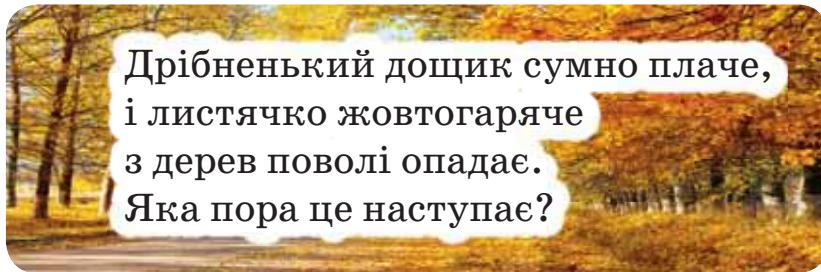
І м'якенькі, як пушок,
ніжні і шовкові
ніжно дивляться з гілок
котики вербові.

Катерина Перелісна

4. Запиши назву улюбленої пори року Щебетунчика. Добери до неї прикметники і запиши.

5. Родзинка загадала друзям загадку про свою улюблену пору року. Послухай її і відгадай.

6. Поясни, як розуміеш значення слова **жовтогаряче**. Перевір себе за словником. Склади й запиши речення із цим словом.

СЛОВНИК

ЖОВТОГАРЯЧИЙ — жовтий із червонуватим відтінком, оранжевий, як колір апельсина.

7. Побудуй звукову схему слова **осінь**.
8. Прочитай слова, якими Гаджик розповів про свою улюблену пору року. Відгадай її назву. Утвори від поданих слів прикметники. Склади і запиши з ними **два** речення.

9. Поцікався в однокласників (однокласниць), яка пора року їм подобається найбільше. Чому?
10. Напиши розповідь (2–3 речення) про свою улюблену пору року. Використай прикметники.
11. Добери прикметники до поданих іменників і запиши.
1. Сонце (**яке?**) ... , ... 2. Вітер (**який?**) ... , ...

УТВОРЮЮ ПРИКМЕТНИКИ

1. Друзі зайдли в дитячу кав'янню і вирішили замовити соки. Їм подали меню. Поясни, як розумієш значення слова **меню**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

МЕНЮ — листок з переліком страв і напоїв.

2. Послухай текст про те, як друзі вибирали соки.

Друзі дивилися в меню і вибирали соки.

— Я замовлю сік з ананаса, — сказав Щебетунчик.

— А мені подобається з персиків, — повідомила Родзинка.

— Мій улюблений сік — з винограду, — заявила Читалочка.

— А я замовлю сік із вишні, — промовив Гаджик.

3. Розпізнай соки, зображені на малюнках. Доповни подане речення їхніми назвами. Використовуй у назвах тільки прикметники.

У меню були такі соки: .... .

4. Запиши, який сік подобається кожному з друзів.

5. Поцікався, які соки полюбляють твої однокласники й однокласниці.

6. Напиши 2–3 речення про свій улюблений сік. Використай прикметники.

7. Гаджик знайшов в інтернеті цікаву інформацію про соки. Прочитай її. Випиши прикметники.

Сьогодні модно готувати і пити соки фреш.

Фреш — це свіжий, щойно вичавлений сік із фруктів, овочів або ягід. Фреш дуже корисний. Але вживати його потрібно правильно.

Фреш не можна пити на порожній шлунок.

Свіжий сік варто вживати одразу після приготування.

Фреші рекомендують розбавляти водою.

8. Допоможи Щебетунчикові утворити прикметники від поданих слів. Запиши їх.

Смак, користь, пожива, фрукти, овочі, свіжість.

ПОЄДНУЮ ПРИКМЕТНИКИ З ІМЕННИКАМИ

1. Родзинка хоче повідомити інформацію. Прочитай слова, які вона для цього дібрала.

паперова

металева

фарфорова

скляна

2. Що називають ці слова? На які питання відповідають? Чи зрозуміло тобі, про що хоче розповісти Родзинка?

3. Читалочка вирішила допомогти Родзинці. Вона пропонує їй іншу групу слів. Прочитай її.

чашка

серветка

банка

ложка

4. На які питання відповідають слова Читалочки? Що вони називають?

5. Добери до кожного слова Читалочки відповідний прикметник зі слів Родзинки. Запиши за зразком.

Зразок: тарілка (яка?) керамічна.

6. Поміркуй, з якими словами зв'язані прикметники. Перевір себе за правилом.

Прикметники називають ознаки предметів.
У мовленні вони вживаються тільки з іменниками.

7. Читалочка готувалася до прийому гостей. Із книги добрих манер вона дізналася, як треба накривати стіл. Прочитай цю інформацію.

**Святковий стіл має прикрашати біла скатертина.
Полотняні серветки кладуть на закусочні тарілки.
Праворуч від тарілки — ніж і ложку, ліворуч — виделку. Ніж треба класти лезом до тарілки. А ложку й виделку — опуклою стороною донизу.**

8. Спиши виділену частину тексту. Підкресли прикметники й іменники, з якими вони зв'язані.

9. Запиши відповіді на запитання Читалочки.

- 1.** У якій руці прийнято тримати ложку?
- 2.** Якою рукою беруть ніж, а якою — виделку?

10. Відгадай загадку Щебетунчика. Запиши слово-відгадку. Добери до нього прикметники і запиши.

Неначе паровоз, гуде,
шумить, кипить, і пара йде.
Смачний заварює нам чай.
Хто ж він такий? От відгадай.

11. Прочитай виділений у загадці прикметник. З яким іменником він зв'язаний? Випиши цей іменник з прикметником. Пригадай і запиши, яким ще буває **чай**.

ЗМІНЮЮ ПРИКМЕТНИКИ ЗА ЧИСЛАМИ

1. Для частвуання гостей друзі закупили продукти. На малюнках зображені фрукти, які купила Родзинка. Прочитай їх нázви.

солодкий мандарин

солодкі мандарини

Проведи дослідження!

1. Порівняй записи під малюнками. Як змінився іменник? Чому?
2. Чи змінився разом з іменником прикметник? Поясни чому. Перевір себе за правилом.

Прикметник у мовленні змінюється разом з **іменником**, із яким він зв'язаний.

2. Хочеш дізнатися, що купив Щебетунчик? Тоді зміни подані сполучення слів так, щоб вони називали багато предметів. Запиши їх за зразком.

Зразок: апельсини (які?) смачні.

Груша соковита, лимон свіжий, яблуко велике.

3. Читалочка купила овочі, про які згадується у вірші. Прочитай цей вірш.

На городі жовті дині
і столові буряки,
баклажани зріють сині
і зелені огірки.

4. Випиши з вірша прикметники й іменники, з якими вони зв'язані. Зміни ці сполучення слів так, щоб вони називали по одному овочу. Запиши їх.

5. Гаджик і Читалочка приготували салат. Прочитай його рецепт.

Рецепт. **Морквяний салат**

Склад продуктів: 2 свіжі моркви, півсклянки родзинок, зубок часнику, 2 ложки легкого майонезу.

Моркву помити, почистити і потерти на крупну тертку.

Родзинки розпарити в окропі і віджати від води.

Часник подрібнити.

Усе змішати і заправити майонезом.

6. Гаджик хоче перевірити, чи зможеш ти зробити морквяний салат. Дай відповіді на його запитання.

1. Які продукти потрібні для морквяного салату?

2. Що з ними потрібно зробити?

7. Напиши 2–3 речення про свій улюблений салат. Використай прикметники.

8. Запиши в першу колонку нázви п'яти страв. Добери прикметники до цих слів і запиши їх у другу колонку.

РОЗПІЗНАЮ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ПРИКМЕТНИКИ

1. Прочитай, хто завітав до друзів.

До друзів завітали дві сестрички. Вони були дуже схожі між собою. І мали цікаву звичку. Коли одна про щось розповідала, інша — доповнювала її близькими за значенням словами.

— Сьогодні гарна погода, — сказала одна сестра.

— Просто чудова, — додала інша.

— І вітер ласкавий.

— Так, дуже лагідний.

2. Випиши з виділеної частини тексту прикметники, зв'язані з поданими іменниками.

1. Погода (яка?) ... , ...

2. Вітер (який?) ... , ...

Проведи дослідження!

1. Порівняй значення прикметників, записаних у кожному реченні.

2. Зроби висновок, які ці прикметники за значенням — близькі чи протилежні.

3. Щебетунчик і Читалочка вирішили її собі говорити, як дівчатка. Перевір, чи правильно вони дібрали близькі за значенням прикметники. Спиши пари слів, виправивши помилки.

хоробрий — сміливий

блакитний — зелений

гарний — поганий

замурзаний — брудний

жовтогарячий — пекучий

жадібний — скупий

4. Родзинка знайшла близькі за значенням прикметники в інтернеті. Але вони переплуталися. Допоможи Родзинці утворити пари близьких за значенням слів. Запиши їх.

маленький
акуратний
великий
запашний

- охайній
- паухучий
- мізерний
- здоровенний

5. Склади речення з однією парою слів і запиши.

6. Добери близьке за значенням слово до прикметника **кумедний**. Склади з кожним словом речення і запиши.

7. Допоможи Гаджикові діbrachtи близькі за значенням прикметники до кожного малюнка. Запиши їх у зошиті.

Роман (який?) ..., ...

Оля (яка?) ..., ...

ДОБИРАЮ ПРИКМЕТНИКИ, ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

1. Прочитай про незвичного гостя, який прийшов до друзів.

У гості до друзів прийшов хлопчик Навпакійко. Він усе заперечував і називав не так, як було насправді. Друзі запросили гостя за стіл і почали частиувати. Навпакійко із задоволенням усе споживав. Але при цьому казав:

— Салат у вас сухий, хліб черствий, картопля холодна, тістечка тверді, а чай солоний.

Друзі не ображалися на нього, бо знали, що насправді все навпаки.

Салат не сухий, а соковитий.

Хліб не черствий, а свіжий.

Картопля не холодна, а гаряча.

Тістечка не тверді, а м'які.

Чай не солоний, а солодкий.

2. Спиши виділену частину тексту. Підкресли прикметники.

Проведи дослідження!

1. Порівняй значення прикметників у кожному реченні.
2. Зроби висновок, які ці прикметники за значенням — близькі чи протилежні.

3. Друзі дібрали сполучення слів із прикметником **свіжий**. Навпакійко вирішив замінити їх на протилежні за значенням. Допоможи йому це зробити. Встав пропущені прикметники. Можеш скористатися довідкою.

свіжий батон — ... батон
свіжа газета — ... газета

свіжа капуста — ... капуста
свіже молоко — ... молоко

Довідка: кисле, черствий, стара, квашена.

4. Поміркуй, чому протилежні за значенням слова до прикметника **свіжий** не однакові.

5. Друзі виглянули у вікно й побачили котика. Прочитай, якими словами його описав Навпакійко.

Цей котик брудний, поганий,
сумний і нещасний.

6. Щоб дізнатися, яким котик був насправді, заміни в описі прикметники на протилежні за значенням і запиши. Допиши ще 2–3 речення про котика.

7. Навпакійко розповів друзям про свого собаку. Прочитай його розповідь.

У мене є **великий** собака. Сам весь **чорний**, а вуха і лапи **білі**. У нього **широка** мордочка і **довгий** хвіст.

8. Щоб дізнатися, яким насправді був собака Навпакійка, заміни виділені в тексті прикметники на протилежні за значенням. Запиши утворений текст.

РОЗРІЗНЯЮ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

1. Щебетунчик прочитав речення і намалював до кожного малюнки. Як думаєш, чи правильно хлопчик зрозумів значення прикметника **золоті** в кожному реченні?

1. Тато подарував мамі золоті сережки.

2. У моого дідуся золоті руки.

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому сережки називають золотими.
2. Які руки називають золотими?
3. Як по-іншому можна назвати золоті руки?
4. Поясни, у якому сполученні слово золоті має **пряме** значення, а в якому — **переносне**.

2. Добери до кожного прикметника по два іменники, щоб утворилися сполучення слів у прямому і переносному значеннях. Скористайся довідкою. Запиши утворені сполучення слів. Підкресли ті, які мають пряме значення.

теплі**щедра****колоючий**

Довідка: слова, осінь, погляд, рукавички, бабуся, їжак.

3. Відгадай загадку Родзинки. Запиши її та слово-відгадку. Підкресли прикметники, ужиті в переносному значенні.

Край дороги всіх зачаровує кучерявий,
золотий, широколистий ... .

4. Разом з однокласниками складіть і запишіть свої загадки про дерева, зображені на світлинах. Використовуйте прикметники.

5. Визнач, чи є у складених загадках прикметники з переносним значенням. Підкресли їх.

6. Добери до поданих малюнків прикметники з переносним значенням. Склади з ними два речення і запиши.

7. Прочитай, як Читалочка описала персонажів із журналу коміксів. Ознаки яких тварин вона перенесла на людей? Устав нázви цих тварин і запиши речення. Підкресли прикметники.

Марічка така хитренька, як .... Сашко дуже впертий, як .... Юрасик був боязливий, як .... Оленка така галаслива, як ....

ДОСЛІДЖУЮ ДІЕСЛОВА

РОЗПІЗНАЮ СЛОВА – НАЗВИ ДІЙ

1. Гаджик сфотографував рекламні щити і показав друзям. Розглянь ці світлини. Прочитай написи на щитах.

2. Разом з однокласниками дайте відповіді на запитання Гаджика.

- Що зображено на цих рекламних щитах?
- Як думаєш, для чого в місті розмістили ці щити?
- Чи захотілось тобі побувати в зоопарку?

3. Поясни, як ти розумієш значення слова **реклама**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

РЕКЛАМА — спеціальна інформація про послуги, товари, видовища, щоб привернути увагу споживачів.

4. Читалочка дібрала слова про зоопарк. Запиши їх у **три** колонки: у **першу** — іменники, у **другу** — прикметники, а в **третю** — усі інші слова.

Зоопарк, великий, ховається, звірі, вольери, сірий, високі, стрибає, літають, слон, рожевий, їдять, мавпи, живуть, галасливі.

Проведи дослідження!

1. Постав питання до слів третьої колонки.
2. Визнач, що називають ці слова — предмети, ознаки чи дії. Перевір себе за правилом.

Слови, які відповідають на питання **що робить?**, **що роблять?**, називають **дії** предметів.

- 5. Четверо друзів вирішили відвідати зоопарк. Прочитай, як вони туди їхали. Встав пропущені слова — нázви дій і запиши текст.

Із дому ... завчасно. На зупинці ... автобуса. Невдовзі він ... . Друзі ... в салон і .... Через кілька зупинок ... і ... до зоопарку. Біля каси .... Треба ... квитки.

- 6. Допоможи друзям полічити, скільки грошей вони витрачають на квитки. Запиши відповідь одним реченням. Підкресли слово — назву дії.

КИЇВСЬКИЙ ЗООПАРК

Вартість вхідних квитків:

70,00 грн — для дорослих;

60,00 грн — для студентів;

50,00 грн — для дітей.

- 7. Розглянь світлини. Склади за однією з них розповідь (2–3 речення) і запиши. Використай слова — нázви дій.

- 8. У зоопарку Щебетунчик попрямував до найбільшої тварини. Прочитай текст про неї. Відгадай її назуva і встав на початку тексту.

... поважно ходив по вольєру. Він зовсім не зважав на відвідувачів зоопарку. Великими вухами і хвостом відмахувався від мух. Набирає хоботом пісок і сипав на себе.

- 9. Спиши перше й останнє речення тексту. Підкресли слова — нázви дій.

ДОБИРАЮ ДІЄСЛОВА

1. Друзі отримали запрошення. Прочитай його.

2. Чи знаєш ти, що таке **аквапарк**? Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

АКВАПАРК — розважальний комплекс із басейнами, фонтанами, гірками на воді.

3. Знайди в запрошенні відповіді на запитання Родзинки.

1. Кому призначено запрошення?
2. Від кого воно надійшло?
3. На яку подію запрошуються друзі?
4. Коли відбудеться свято?
5. Де Щебетунчик святкуватиме день народження?

Проведи дослідження!

1. На які питання відповідають виділені в запрошенні слова?
2. Визнач, що означають ці слова — нázви предметів, ознак чи дій.
4. Гаджик дізнався, що ці слова називаються **дієсловами**. Прочитай на наступній сторінці правило про дієслова. Поміркуй, чому вони дістали таку назву.

Дієслова називають дії предметів і відповідають на питання **що робить?**, **що роблять?**, **що робити?**, **що зробити?**.

5. Біля входу в аквапарк друзі побачили рекламний щит. Прочитай напис на ньому. Розкажи, що зацікавило тебе в цій рекламі.

ВІДВІДАЙТЕ АКВАПАРК
На вас чекають 3 басейни, 9 фонтанів, 28 гірок.
У нас ви зможете:

- покататися в "Долині змій";
- пройти крізь темряву "Чорної діри";
- злетіти на хвилі "Цунамі".

6. Випиши з рекламного щита дієслова.

7. Розглянь світлини, які Гаджик зробив в аквапарку. Розкажи, що на них зображено.

8. Склади і запиши речення за кожною світлиною. Підкресли дієслова.

9. Напиши 2–3 речення про те, чи бував (бувала) ти в аквапарку. Чи тільки мрієш там побувати?

10. Читалочка хоче повідомити, що вона робила в аквапарку. Допоможи їй дібрати потрібні дієслова. Запиши їх.

З гірки ..., у воду ..., у басейні ..., біля фонтана ....

ВИКОРИСТОВУЮ ДІЄСЛОВА В МОВЛЕННІ

1. Друзі побували в незвичному парку. Разом з однокласниками (однокласницями) прочитайте в ролях їхні спогади.

Ч и т а л о ч к а: Я каталася на каруселях і гойдалках.

Щ е б е т у н ч и к: Я блукав лабірінтами і стрибав на батуті.

Г а д ж и к: Я швидко мчав на американських гірках.

Р о д з и н к а: А я піднімалась над парком на оглядовому колесі.

Усі разом: У нас неймовірні враження! Адже ми побували в луна-парку.

2. Поясни, як ти розумієш значення слова **луна-парк**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ЛУНА-ПÁРК — парк з різними розвагами та видовищами.

3. Випиши з розмови друзів дієслова. Постав до них питання.

4. Розглянь світlinи. Запиши, хто з друзів був на кожному із цих атракціонів.

5. Розглянь квиток. Розкажи, яку інформацію він містить. Визнач, кому з друзів він належить. Запиши свою відповідь. Підкресли дієслово.

ОДЕСЬКИЙ ЛУНА-ПАРК

Атракціон: *оглядове колесо*

Ціна – **60 грн**

контроль

6. Прочитай нázви атракціонів. Вибери ті, на яких ти зможеш побувати, якщо маєш 100 гривень. Запиши, які атракціони ти обираєш.

ЛУНА-ПАРК

Атракціони	Ціна
Американські гірки	80 грн
Оглядове колесо	60 грн
Батут	60 грн
Карусель	50 грн
Лабіринт	50 грн
Кімната сміху	40 грн

7. Постілкуйся з однокласниками й однокласницями. Розпитай, хто з них бував у луна-парку, хто мріє там побувати.

8. Напиши 2–3 речення про те, чи доводилося тобі бувати в луна-парку. Які атракціони ти відвідав (відвідала)? А може, ти тільки мрієш там побувати?

9. Щоб дізнатися, що робили відвідувачі луна-парку, утвори дієслова від поданих іменників і запиши.

Сміх — ... , ігри — ... , радість — ... , крик — ... , біг — ... , спуск — ... , стрибок — ... , розваги — ... .

ЗМІНЮЮ ДІЄСЛОВА ЗА ЧИСЛАМИ

1. Разом з однокласниками (однокласницями) прочитай розмову друзів у ролях.

Ч и т а л о ч к а: Мені подарували книжку «Хто росте у парку».

Р о д з и н к а: Цікаво, про який парк у ній розповідається?

Щ е б е т у н ч и к: Можна здогадатися за малюнками.

Г а д ж и к: На обкладинці зображені рослини.

- 2.** Чи здогадуєшся, про який парк розповідається в цій книжці? Запиши свою думку. Вибери з довідки потрібне слово.

Довідка: розважальний, зоологічний, рослинний.

- 3.** Читалочка знайшла в книжці опис улюбленого дерева. Прочитай його.

Навесні каштани світяться білими або червоними свічками цвіту. Ось такими . Потім на них виростають зелені їжачки — круглі і колючі . Восени вони падають на землю. З них вистрибують бліскучі гладенькі горішки. Ось такі .

За Катериною Міхаліциною

- 4.** Спиши виділені речення. Підкресли дієслова. Випиши їх у колонку і зміни за зразком.

Зразок: що роблять?

цвітуть

що робить?

цвіте

Проведи дослідження!

1. Визнач, у якій колонці дієслова називають дію одного предмета. На яке питання вони відповідають?
2. На яке питання відповідають дієслова в іншій колонці?
3. Дію скількох предметів вони називають? Зроби висновок, чи змінюються дієслова за числами.

- 5.** Напиши 2–3 речення про те, чи бував (бувала) ти в парку. Які рослини там можна побачити?

- 6.** Прочитай речення. Випиши в колонку дієслова.

У парку Читалочка гуляє, відпочиває, спостерігає за птахами, зустрічається з друзями.

- 7.** Зміни записані слова так, щоб вони називали дію багатьох людей. Запиши утворені дієслова в другу колонку.

РОЗПІЗНАЮ БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ДІЄСЛОВА

1. Гаджик запитав у друзів, що таке **Диснейленд**. Чи можеш ти йому пояснити? Розкажи, що ти знаєш про Диснейленд.

2. Прочитай, яку інформацію про Диснейленд знайшла в інтернеті Родзинка.

Диснейленд — це парк розваг. У ньому відтворений світ мультфільмів і казок. Перший Диснейленд збудували в Америці. Потім Диснейленди спорудили в Японії, Франції, Китаї.

3. Спиши виділені речення. Підкресли дієслова. Порівняй їх значення. Визнач, вони протилежні чи близькі за значенням.

4. Прочитай, що дізналася Читалочка про Диснейленд із журналу.

Диснейленд **придумав** мультиплікатор Уолт Дисней. Він вигадав країну, в якій **живуть** персонажі його мультфільмів. А мешкають вони в казкових спорудах. Усі відвідувачі цього парку можуть з ними **розмовляти**. Говорити про все, що їх цікавить.

5. Знайди в тексті дієслова, близькі за значенням до виділених. Запиши їх парами.

6. Щебетунчик зібрав світлини про Диснейленд. Розглянь їх. Розкажи, яких персонажів з мультфільмів ти впізнаєш.

- 7. Напиши текст (2–3 речення) про персонажа з мультфільму, який тобі подобається найбільше. Поясни чому.
- 8. Допоможи Білосніжці знайти близькі за значенням дієслова, якими вона зможе розповісти про гномів. Запиши їх парами.

радіє
сумує
сміється
кричить

рекоче
галасує
веселиться
журиється

РОЗРІЗНЯЮ ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ДІЕСЛОВА

1. Гаджик надіслав тобі смс-повідомлення. Прочитай його.

Привіт! Чи бажаєш
відвідати мотузковий
парк?

2. Чи знаєш ти, що таке **мотузковий парк**? Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

МОТУЗКОВИЙ ПАРК — це розміщені на висоті доріжки, мости, драбини, виготовлені з мотузок, тросів, колод, брусків та інших матеріалів.

3. Дай відповідь Гаджикові. Напиши текст свого смс-повідомлення.

4. Розглянь на світлинах мотузковий парк. Прочитай нázви атракціонів. Розкажи, що там роблять діти.

мотузкова
драбина

мотузкова доріжка

тарзанка

5. Напиши, на яких атракціонах тобі хочеться побувати. Підкресли дієслова, постав до них питання.

6. Прочитай розповідь Читалочки про мотузковий парк. Постав питання до виділених слів.

Ми розлучилися біля входу в мотузковий парк.
Продали квитки і закінчили маршрут. Інструктор
веселими жартами опускав нам настрій.

7. У розповіді Читалочки заміни виділені дієслова на протилежні за значенням. Запиши змінений текст. Поясни, яка з розповідей є більш правдивою.

8. Напиши про своє ставлення до мотузкового парку (2–3 речення).

9. Щоб дізнатися, що робили діти в мотузковому парку, добери до поданих дієслів протилежні за значенням. Можеш скористатися довідкою. Запиши утворені пари слів.

сумували — ...

плакали — ...

стояли — ...

лінувалися — ...

Довідка: рухалися, раділи, сміялися, трудилися.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА БАГАТОЗНАЧНИМИ ДІЄСЛОВАМИ

1. Родзинка повідомила друзям цікаву новину. Послухай її повідомлення. Дай відповідь на запитання.

Я знаю країну, у якій господарюють тільки діти. Це Дитландія. Її ще називають парком професій. Тут діти знайомляться з різними професіями, заробляють гроші і витрачають їх на розваги, сувеніри, іграшки.

Ти хочеш там побувати?

2. Прочитай, як друзі потрапили до Дитландії. Випиши дієслова. Усно постав до них питання.

Подорож у парк професій почалася з аеропорту. Там на дітей чекав справжній літак. Друзі пройшли зону реєстрації і вийшли на територію Дитландії. Перед ними з'явилися різні станції — «Аптека», «Супермаркет», «Театр», «Пожежна частина», «Банк» і багато інших. На кожній станції кипить робота.

3. Прочитай слова, виділені в останньому реченні тексту. Визнач, хто з друзів правильно пояснює їх значення.

клекотить від нагрівання

відбувається швидко

4. Запиши пояснення поданих висловів.

1. Кипить робота — .... 2. Кипить вода — ....

5. Прочитай про враження Гаджика від Дитландії. Випиши дієслова з іменниками, які з ними зв'язані.

У Дитландії все, як у справжньому місті.

У супермаркеті йде торгівля. У школі йде урок. На телестудії йде запис передачі. У лікарні йде прийом хворих.

6. Поясни, чи однакове значення має дієслово **йде** в кожному записі. Чи можна стверджувати, що воно багатозначне?
7. Розглянь схему Дитландії. Розкажи, які станції тут зображені, що роблять діти на кожній із них.

8. Напиши 2–3 речення про те, чи хочеться тобі побувати в Дитландії. Що найбільше тебе приваблює в цій країні?
9. За поданими початками склади і запиши два речення з дієсловом **пливe**, щоб у кожному воно мало інше значення.
1. По небу .... .   2. По річці .... .

РОЗРІЗНЯЮ ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ ДІЄСЛІВ

1. Друзі пригадували різні парки. Прочитай розповідь Читалочки. У якому парку вона побувала?

На пагорбі сумує старий дуб.
Над стежкою задумалась верба. Їй
тихо щось шепоче берізка.

2. Знайди в розповіді Читалочки дієслова. Випиши їх у колонку разом з іменниками, які з ними зв'язані.
3. У записаних сполученнях слів заміни нázви дерев на імена людей. Запиши утворені сполучення слів у другу колонку.

4. Поясни, в якій колонці дієслова мають **пряме** значення, а в якій — **переносне**.

5. Запиши спогади Щебетунчика. Встав пропущені дієслова. Вибери їх із довідки. Підкресли ті, що мають переносне значення.

Спочатку я ... вгору по мотузковій драбині.

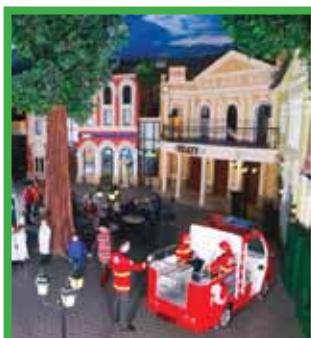
Потім ... по канатній дорозі. На «тарзанці» ... у повітрі. І, нарешті, ... на землю.

Довідка: *видряпатися, пройтися, політати, спуститися.*

6. Про який парк розповів Щебетунчик? Чому ти так думаєш?

7. Родзинка підготувала рекламу про свій улюблений парк. Прочитай її. Знайди дієслова з переносним значенням.

Завітайте до АНГЛАНАГІ!

На вас чекають 50 ігрових станцій.

Тут ви зможете:

- ★ знайти цікаву професію;
- ★ заробити гроші;
- ★ самостійно зробити покупки.

У нас ви відчуєте себе дорослими!

8. Який парк рекламує Родзинка? Для кого призначена ця реклама — для дітей чи дорослих? Про що можна дізнатися з цієї реклами?

9. Напиши 2–3 речення про те, який парк тобі подобається найбільше. Поясни чому.

10. Прочитай розповідь Гаджика. Знайди в ній дієслова. Визнач, у якому реченні вони мають переносне значення. Запиши це речення.

На американських гірках ми то злітали вгору, то різко падали вниз. А на оглядовому колесі повільно піднялися над парком і опустились на землю.

ДОСЛІДЖУЮ ЧИСЛІВНИКИ

РОЗПІЗНАЮ СЛОВА — НАЗВИ ЧИСЕЛ

1. Друзі завітали до студії юних художників і художниць.
Прочитай вірш і дізнаєшся, що вони там побачили.

У Михайлика в руці —
вісім різних олівців.
У його сестрички Соні —
голубий і **два** червоні.
У кирпатенького Жені —
півдесятка — всі зелені.
А в Олеся — без трьох **десять**.
Скільки будемо їх мати,
як до купи всіх зібрати?

Федір Петров

Проведи дослідження!

1. Постав питання до виділених у вірші слів.
2. Поясни, що називають ці слова — предмети, ознаки, числа чи дії. Перевір себе за правилом.

Слова, які відповідають на питання **скільки?**, називають **числа**.

2. Запиши відповіді на запитання Щебетунчика. Числа записуй словами.

1. Скільки олівців тримав Михайлик?
2. Скільки олівців було в Соні?
3. Скільки олівців мав Женя?
4. А скільки олівців було в Олеся?

3. Підкресли в записаних реченнях слова — нázви чисел.

- 4.** Обчисли, скільки всього олівців було в дітей. Запиши свою відповідь реченням. Підкресли слово, яке називає число.
- 5.** Візьми інтерв'ю в однокласника або однокласниці за поданими запитаннями.

- 1.** Чи любиш ти малювати?
- 2.** Чим тобі найбільше подобається малювати — олівцями, фарбами чи фломастерами?
- 3.** Чи відвідуєш ти художню студію або гурток?

- 6.** Читалочка хоче намалювати райдугу. Підкажи, скільки олівців їй треба взяти. Для цього прочитай вірш і встав пропущене слово-підказку.

Вийшла веселка на небо,
... кольорів об'єднала:
червоний, оранжевий, жовтий,
зелений, блакитний і синій,
та ще й фіолетовий.
— Ви разом навіки! — сказала.

Олексій Катрич

- 7.** Допоможи Гаджикові виписати з вірша слова, близькі за значенням до поданих.

райдуга — ...   голубий — ...
помаранчевий — ...   промовила — ...

- 8.** Напиши про райдугу текст (2–3 речення). Використай хоча б одне слово, яке називає число.

- 9.** Родзинка заховала нázви чисел у малюнках. Знайди їх. Для цього запиши нázви малюнків. Знайди і підкресли в цих словах нázви чисел за зразком.

Зразок: місто.

ДОБИРАЮ ЧИСЛІВНИКИ

1. Щебетунчик запросив друзів уболівати за його команду. Розглянь малюнок. Розкажи, які змагання відбуваються.

2. Запиши відповіді на запитання Гаджика. Числа записуй словами.

1. Скільки команд грає на полі?
2. Скільки гравців борються за м'яч?
3. Під яким номером грає Щебетунчик?

3. Підкресли в записаних реченнях слова, які називають числа.

Проведи дослідження!

1. На яке питання відповідають підкреслені слова?
2. Що називають ці слова — предмети, ознаки, числа чи дії?

4. Гаджик дізнався, що ці слова називають **числівниками**. Як думаєш, чому? Прочитай правило про числівники.

Числівники називають **числа** і відповідають на питання **скільки?**.

5. Доповни подане речення і запиши. Підкресли числівник.

Команда Щебетунчика забила ... .

6. Після футбольного змагання Читалочка розповіла, як ходила з друзями на риболовлю. Прочитай про це у вірші. Постав питання до виділених слів.

**Упіймав Андрій дві щуки —
чималі*, як в тата руки.
Ярослав приніс додому
от таких чотири соми.
А Петрові на гачок
упіймався один ... бичок**.**

Ігор Січовик

*Чималі — досить великі.

**Бичок — невелика головата риба.

7. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Підкресли числівники.

1. Скільки хлопців ловило рибу?

2. Скільки рибин вони впіймали?

8. Родзинка запропонувала друзям розв'язати задачу. Прочитай її. Назвій числівники.

Мав Сергійко десять слив.
Ними друзів пригостив:
дvi — Наталочці віддав,
три — одержав Ярослав.
І Тимку дісталось дві.
Скільки сливок з'їв Сергій?

Ігор Січовик

9. Запиши відповідь на запитання задачі одним реченням. Підкресли числівник.

10. Яким, на твою думку, був Сергійко? Чому так вважаєш?
Напиши про це 2–3 речення. Використай хоча б один числівник.

11. Утвори слова за допомогою арифметичних дій. Склади з кожним речення, уживаючи числівник, і запиши.

100 + ЛІК = ...

7 + Я = ...

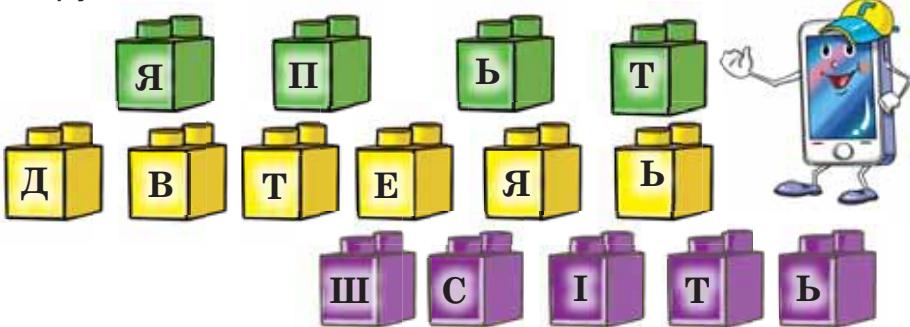

УТВОРЮЮ ЧИСЛІВНИКИ

1. Друзі потрапили в майстерню, де утворюють числівники. Допоможи Гаджикові утворити числівники з цеглинок одного кольору. Запиши їх.

2. Побудуй звукову схему **найкоротшого** слова.
Поділи на склади для переносу **найдовше** слово.
3. Добери іменник до кожного утвореного числівника. Запиши утворені сполучення слів.
4. Допоможи Читалочці утворити числівники за схемою. Запиши їх.

3
2
7
8 → **надцять**

5. Склади речення з одним із утворених числівників і запиши.
6. Допоможи Щебетунчикові утворити числівники за допомогою арифметичних дій. Прочитай і обчисли вирази. Запиши результати словами і постав наголос.

$15 - 1 =$

$10 + 1 =$

7. Перевір за словником правильність написання утворених числівників і наголос.

СЛОВНИК

одинáдцять
чотирнáдцять
шістнáдцять

- 8.** Допоможи Родзинці розв'язати віршовану задачу. Прочитай її. Назвй числівники.

Два зелених огірочки заховались під листочком.

Шість на сонечку лежали і хутенько підростали.

Вісім жовтих лежебок вигрівали свої боки.

Скільки ж всіх було на грядці?

Полічи їх по порядку.

- 9.** Запиши відповідь на запитання задачі одним реченням. Підкресли числівник. Перевір за словником, чи правильно він записаний.

- 10.** Напиши 2–3 речення про те, де у своєму житті ти зустрічаєш числівники.

- 11.** Прочитай вірш про ведмедя. Назвй числівники.

Що у лісі так громить?

Робить вулики ведмідь.

Їх зробив він тільки сім,
на два менше, ніж хотів.

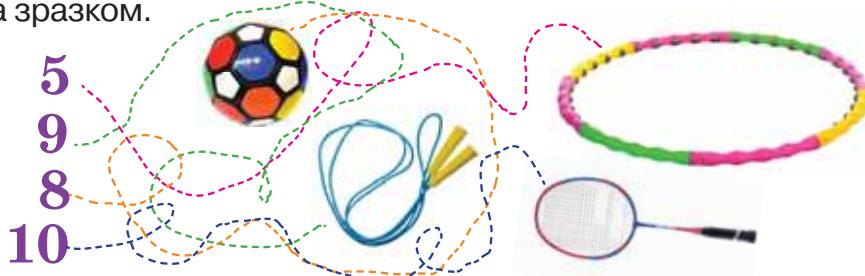
- 12.** Запиши, скільки вуликів хотів зробити ведмідь. Підкресли числівник.

ПОЄДНУЮ ЧИСЛІВНИКИ З ІМЕННИКАМИ

- 1.** Щебетунчик повідомив, що в школу завезли спортивний інвентар. Визнач за малюнком, скільки чого привезли, і запиши за зразком.

Зразок: чотири тренажери.

- 2.** Підкресли в кожному сполученні слів числівник.

- 3.** Поясни, що називають слова, які стоять біля числівників — предмети, ознаки чи дії. Зроби висновок, з якими словами зв'язані числівники. Перевір себе за правилом.

Числівники називають кількість предметів.
У мовленні вони вживаються з **іменниками**.

- 4.** Прочитай розповідь Читалочки. Назвй числівники.

Ми зібралися в похід.

Узяли два великих рюкзаки. Туди поклали чотири пляшки води, три батони, десять варених яєць, п'ять свіжих огірків, шість жовтих яблук.

У бокові кишені помістили дві тенісні ракетки й один маленький м'ячик.

- 5.** Визнач, з якими іменниками зв'язані числівники. Випиши їх парами.

- 6.** Напиши інформацію про свій клас за запитаннями Щебетунчика. Числа записуй словами.

1. Скільки учнів у твоєму класі?
2. Скільки дівчаток?
3. А скільки хлопчиків?

- 7.** Виконай завдання Родзинки. Утвори сполучення слів з поданих чисел і слів у дужках. Запиши ці сполучення. Числа записуй словами.

11 (футболіст), 14 (хокеїст),
5 (гол), 9 (шайба), 3 (свисток),
2 (тренер).

- 8.** Склади речення з одним сполученням слів і запиши.

ДОСЛІДЖУЮ СЛУЖБОВІ СЛОВА

РОЗПІЗНАЮ СЛУЖБОВІ СЛОВА

1. Прочитай речення. Постав питання до кожного слова.

Друзі прийшли в парк.

Проведи дослідження!

1. Назві слово, до якого не можна поставити питання.
2. Які слова воно зв'язує?
3. Перевір, чи буде речення зрозумілим без цього слова.
4. Поміркуй, для чого служить це слово — для назви предмета чи зв'язку слів у реченні.

2. Гаджик дізнався, що такі слова називають **службовими**. Як думаєш чому? Прочитай правило про службові слова.

Службові слова не відповідають на **питання**. Вони служать для **зв'язку слів** у реченні.

3. Випиши з поданого ряду службові слова. З одним із них склади речення і запиши.

Сон, до, під, за, дим, біля, над, у, з, на, кіт.

4. Друзі вирішили здивувати одне одного небилицями та веселими пригодами. Прочитай небилицю, яку розповіла Родзинка. Поясни, які слова вона перепутала.

У ліс Незнайко увійшов —
під кущем йоржів знайшов.
Біля річки посидів —
наловив собі грибів.

До городу завітав —
стиглих яблук накопав.
А по саду походив —
моркву з яблуні струсив.

5. Випиши з небилиці службові слова разом із іменниками, що з ними зв'язані.

6. Гаджик намалював веселу пригоду. Розглянь його малюнок. Назвій, які кошенята за кольором. Напиши, де знаходитьться кожне з них.

7. Прочитай плутанку, яку розповіла Читалочка. Який настрій вона в тебе викликала?

**За струмком дзюрчить село.
Небо в сонечку зійшло.
Вистрибнув на півня пліт.
Кукурікнув сірий кіт.
Квітка сіла на бджолу.
Дуб старий спилив пилу.**

Василь Шаройко

8. Виправ плутанку. Перебудуй виділені речення і запиши. Підкресли службові слова.

ПИШУ СЛУЖБОВІ СЛОВА ОКРЕМО ВІД ІНШИХ

1. Родзинка загадала друзям загадку. Допоможи її відгадати.

В кожушку рудому
вирушає з дому
припасти в комору
на зимову пору:
шишки та горішки,
і грибочків трішки.

Леся Вознюк

Проведи дослідження!

1. Знайди в загадці службові слова.
2. Зроби висновок, як пишуться службові слова з іншими словами — разом чи окремо. Перевір себе за правилом.

Службові слова пишемо окремо від інших слів.

2. Склади речення зі службовим словом про білочку й запиши.
Підкресли службове слово.
3. Щебетунчик запропонував свою загадку. Перевір, чи правильно він її записав.
- Прийшла кума звіником   Схопила півня наобід
Набесіду зпівником,   ізамела мітлою слід.
4. Відгадай загадку Щебетунчика і спиши без помилок.
Підкресли службові слова.
5. Гаджик записав свою загадку, але загубив службові слова.
Вибери їх із довідки і встав у загадку.

... листям ... гілками
... лісових доріжках
біжить клубок ... голками
... коротеньких ніжках.

Довідка: *по, між, і, на, з.*

6. Запиши в зошиті слово-відгадку. Побудуй звукову схему цього слова. Визнач, скільки в цьому слові букв і звуків.
7. Пригадай, про яких тварин були загадки друзів. Склади розповідь (3–4 речення) про одну з них і запиши. Підкресли службові слова.
8. Спиши загадку Читалочки. Слова в реченнях пиши окремо одне від одного.

Живе в лісі підкущем.
Ховається від воркайлісії.

ВИКОРИСТОВУЮ СЛУЖБОВІ СЛОВА

1. Друзі розказували про улюблені книжки. Прочитай розповідь Гаджика.

Я прочитав книжку про пригоду дітей.

Разом із батьками вони поїхали на природу. У лісі зустріли страшне страховисько. Воно розповіло про своє важке життя. Діти вирішили йому допомогти.

2. Напиши, яку книжку прочитав Гаджик. Назву книжки записуй за зразком.

Зразок:

„Зайчикове щастя”

3. Чи знайома тобі ця книжка? Поцікався в однокласників (однокласниць), хто з них її читав.

4. Випиши з розповіді Гаджика службові слова разом з іменниками, які з ними зв'язані.

5. Прочитай повідомлення Читалочки. Встав пропущені службові слова.

Дівчинка Яся знайшла (*де?*) ...
кущем бузку маленького слоника.
Звати його Гудзик.

(*у кого?*) ... Гудзика все було малесеньке. І сам він спокійно вміщався (*де?*) ... кишені Ясиної курточки. Але найголовнішим було те, що Гудзик умів вигадувати найцікавіші у світі пригоди.

6. Запиши назву книжки, про яку розповіла Читалочка. Підкресли службове слово.

7. Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць). Дізнайся, хто з них читав цю книжку. Які пригоди вигадував слоник Гудзик?

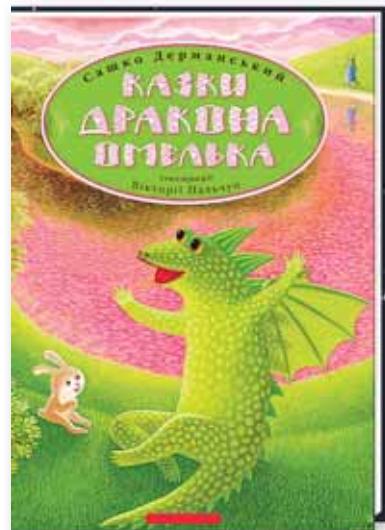

8. Спиши речення, виділені в тексті про слоника. Встав пропущені службові слова.
9. Дізнайся, яку книжку прочитала Родзинка. Прочитай на обкладинці її автора і назву.

Я прочитала книжку про дракона Омелька. Понад усе на світі він любив розповідати казки. Але всі, крім його дружини дракониці Килини, перелякано втікали від нього.

Проте згодом в Омелька все ж з'явилися слухачі: жаби Кумка та Гамка, зайчик Сашко, лосі Ось, Осьось та Лосось.

10. Склади речення про дракона Омелька зі службовим словом і запиши. Підкресли службове слово.

11. Напиши, яку книжку ти нещодавно прочитав (прочитала). Про кого чи про що в ній розповідається?

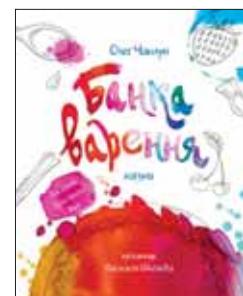
12. Прочитай розповідь Щебетунчика.

Як порятувати сестричку, що потрапила в зачаровану банку з-під варення?

На що здатен маленький вітерець, який мріє про великі справи?

Чи можна врятувати друга, який ніколи не прибирає за собою іграшки?

Про все це я дізнався з цікавої книжки.

13. Яку книжку прочитав Щебетунчик? Чи зацікавила вона тебе? Чому?
14. Випиши з розповіді Щебетунчика друге речення. Підкресли слова, протилежні за значенням.

РОЗРІЗНЯЮ ЧАСТИНИ МОВИ ЗА ПИТАННЯМИ

1. Гаджик дізнався, що іменники, прикметники, дієслова, числівники, службові слова називаються **частинами мови**. Як думаєш чому? Перевір свої міркування за правилом.

Мова складається зі **слів**.

Слова (іменники, прикметники, дієслова, числівники, службові слова) є **частинами мови**.

2. Прочитай текст. Постав питання до виділених слів. Як називаються ці частини мови?

Пройшов дощ, пісок вологий, то дівчатка пекли торти: один з ромашками, другий з нагідками, третій, найкращий, з трояндовими пелюстками. Івась допомагав, квіточки збирал.

Зірка Мензатюк

3. Запиши виділені слова в дві колонки. Допиши в кожну колонку ще по два слова.

ЩО?

ХТО?

4. Напиши відповідь на запитання Щебетунчика. Число записуй словом.

Скільки тортів зробили діти?

5. Підкресли в записаному реченні числівник. Поясни, як ти його розпізнав (розвізнала).

6. Розкажи, чи доводилося тобі у своєму житті щось робити з піску? Де саме це було і коли?

7. Прочитай текст. Постав питання до виділених слів. Як називаються ці частини мови?

Маленька Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла **блакитний** олівець:

— Хай небо буде **ясне**! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла **жовтий** олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало...

За Зіркою Мензатюк

8. Випиши прикметники разом з іменниками, з якими вони зв'язані, за зразком.

Зразок: листя (яке?) зелене.

9. Прочитай текст. Знайди слова, які називають дії. Постав до них питання. Як називаються ці частини мови?

Найкраще на майданчику — гойдалка.

Якщо розгойдатися дуже сильно,
то можна злітати високо-високо.

Я літаю — а малюки порпаються в піску.

Я літаю — а Марко з'їжджає з гірки.

Я літаю — а Марків дід садить квіти...

Галина Ткачук

10. Запиши відповідь на запитання Читалочки. Підкресли службове слово.

На чому літала дівчинка?

11. Напиши 3–4 речення про те, чим ти любиш займатися у вільний час.

12. Визнач, якою частиною мови є подані слова. Склади з них речення і запиши.

Діти, подвір'я, шкільне, вийшли, на.

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ

РОЗПІЗНАЮ РЕЧЕННЯ

- Прочитай групи слів.

Почав накрапати дрібний

Почав накрапати дрібний дощ.

Проведи дослідження!

- Визнач, яка група слів виражає закінчену думку.
- Яка група слів утворює речення? Перевір себе за правилом.

Речення виражає **закінчену думку**.

- Допоможи Родзинці визначити, в яких рядках записано речення. Випиши їх у зошит.

Був чудовий весняний день.
Ми разом вибралися
Незабаром небо затягло хмарами.
Подув дуже сильний
Добре, що ми взяли з собою
Почав накрапати дощ.
Ми відкрили парасольки.

- Пригадай, як треба записувати речення. Перевір себе за правилом.

Перше слово в реченні пишемо з **великої** букви.

У кінці речення ставимо **крапку**, **знак оклику** або **знак питання**.

- 4.** Читалочка записала уривок з оповідання про парасольку. Визнач, якої помилки вона припустилася.

Хлопчик міцно тримав парасольку раптом вітер висмикнув її з рук парасолька пролетіла кілька метрів потім упала в калюжу і загойдалася на хвильках вона була мов кораблик...

За Наталкою Малетич

- 5.** Запиши цей уривок без помилок.

- 6.** Прочитай повідомлення Гаджика.

Парасолька захищати від дощ і сонце.

- 7.** Поясни, чи можна назвати слова Гаджика реченням. Чому? Зроби висновок про зв'язок слів у реченні. Перевір себе за правилом.

Слова в реченні зв'язані між собою.

- 8.** Утвори зі слів Гаджика речення і запиши.

- 9.** Уяви, що ти в магазині парасольок. Яку із зображених парасольок вибереш? Чому? Напиши про це 3–4 речення.

- 10.** Поділи речення на слова і запиши.

Першапарасолькак'явиласявКитаї.

Простийробітникзробивїдлясвоєїдружини.

ДОСЛІДЖУЮ РОЗПОВІДНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай текст. Визнач, які речення відповідають малюнку.

У кожного є дім.

Пташки живуть у гніздах.

Звірі — у норах.

Риби — у річці чи морі.

Бджоли — у вулику.

Мурахи — в мурашнику.

А равлик навіть носить свою хатку з собою.

Зоряна Живка

2. Полічи, скільки речень у цьому тексті. Поясни, про що говориться в кожному з них. Гаджик дізнався, що ці речення називаються **розповідними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом.

Речення, у якому про щось розповідається, називається **розповідним**.

У **кінці** розповідного речення ставимо **крапку (.)** або **знак оклику (!)**.

3. Побудуй розповідне речення за запитанням Щебетунчика. Запиши його.

Де живуть люди?

4. Прочитай текст. Допоможи Читалочці знайти в ньому недолік.

Ластівки — дуже охайні пташки у їхньому гнізді завжди чисто сміття вони виносять з гнізда у дзьобиках

5. Що цікавого повідомляє цей текст про ластівок? Спиши його, виправивши помилки.

6. Розглянь комікси. Розкажи, що зображенено на них.

7. Склади розповідні речення за коміксами. Два з них запиши.

8. Розпитай в однокласників (однокласниць), чи траплялися з ними подібні пригоди. Як вони закінчувалися?

9. Напиши текст (3–4 речення) про те, хто прибирає у твоєму домі чи твоїй квартирі. Яку роботу виконуєш ти?

10. Допоможи Родзинці побудувати розповідні речення з поданих слів.

1. Ведмідь, барлозі, у, зимує.
2. Орли, скелі, гнізда, на, будують.

ДОСЛІДЖУЮ ПИТАЛЬНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай уривок із книжки про хлопчика Шушу.

Коли Шуша знаходив пір'їнку, то починав думати. Яка була пташка? Велика чи мала? Як високо вона може літати? Чи вміє стрибати? Чи вміє співати? Чи бойтесь котів? Де мешкає? Як її звуть і що вона любить?

За Ларисою Денисенко

2. Поясни, що спільного мають виділені речення. Гаджик дізнався, що ці речення називаються **питальними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом на наступній сторінці.

Речення, в якому про щось запитується, називається **питальним**.

У кінці питального речення ставимо **знак питання (?)**.

3. Прочитай смс-повідомлення Гаджика. Визнач, яке речення він написав — розповідне чи питальне.

Шпаки повернулися
з вирію.

4. Постав запитання до цього смс-повідомлення за поданим початком і запиши. Які речення утворилися?

1. Хто ... ?

2. Звідки ... ?

5. Прочитай текст. Знайди в ньому недолік. Спиши текст без помилок.

На подвір'ї курка чистила своє пір'ячко Повз неї пробігала мишка Почала вона бесіду

— Що поробляєш, курко

— Пір'я чищу

— А нащо воно тобі От я без нього обходжуся

— Як же я без пір'я Для пернатих воно необхідне

З «Великої енциклопедії про все на світі»

6. Розглянь комікси. Розкажи, яка пригода сталася з котом.

7. Побудуй запитання до кожного малюнка і запиши.

8. Прочитай речення. Постав до нього **три** запитання і запиши.

Пташки приносять велику користь.

ДОСЛІДЖУЮ СПОНУКАЛЬНІ РЕЧЕННЯ

1. Допоможи Щебетунчикові і Читалочці знайти серед поданих речень **запрошення, прохання, побажання і наказ.**

Позич, будь ласка, ручку.

Приходь до мене в гості.

Виконуй правила дорожнього руху!

Будь здоровим і щасливим.

2. Гаджик дізнався, що ці речення називаються **спонукальними**. Як думаєш чому? Перевір себе за правилом.

Речення, яке виражає спонукання до дії, називається **спонукальним**.

У кінці спонукального речення ставимо **крапку** або **знак оклику**.

3. Поясни, як ти розумієш значення слова **спонукати**. Перевір себе за словником.

СЛОВНИК

СПОНУКАТИ — змушувати або заохочувати до якоїсь дії.

4. Вибери з поданих речень спонукальне і запиши.

1. Чи любиш ти читати книжки? 2. У книжках є багато цікавого. 3. Будь вдумливим читачем!

5. Утвори з поданих груп слів спонукальні речення і запиши.

1. Подарувати, квіти, мама. 2. Здоров'я, загартовувати, своє. 3. Старші, допомагати. 4. Піклуватися, молодші, про.

6. Прочитай рекламний текст. Про що в ньому йдеться? Випиши спонукальні речення.

7. Разом з однокласниками придумайте текст для реклами магазину «Морозиво». Використайте спонукальні речення. Зроби на аркуші паперу рекламу цього магазину. Розмісти на ній утворений текст.
8. Допоможи Родзинці знайти в тексті спонукальні речення. Випиши їх.

Улітку часто буває гроза. Вона дуже небезпечна. Не ховайтесь від грози під високими деревами. Під час грози не розмовляйте по телефону. Не купайтесь у відкритих водоймах.

РОЗРІЗНЯЮ ОКЛИЧНІ І НЕОКЛИЧНІ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай виразно речення, які записали Родзинка і Гаджик.
На дорозі багато машин. Дорогу переходь уважно.	На дорозі багато машин! Дорогу переходь уважно!

Проведи дослідження!

1. Поясни, чим відрізняються речення в лівій і правій колонках.
2. Які з них треба читати із сильним почуттям?
3. Як думаєш, у якій колонці подано окличні речення? Перевір свою думку за правилом.

Окличні речення вимовляються із сильним **почуттям радості, захоплення, здивування, гніву, страху, застереження.**

У кінці окличних речень ставимо **знак оклику.**

2. Випиши з попередньої вправи окличні речення. Поясни, яке з них є розповідним, а яке — спонукальним.

3. Спиши речення. Постав розділові знаки в кінці кожного.

- Як ти поживаєш
- Ура У нас канікули
- Коли цвітуть проліски
- Хлопчики грали у футбол
- Гол Ми перемогли

4. Знайди серед записаних речень окличні. Підкресли їх.

5. Розглянь малюнки. Склади за кожним окличне речення і запиши.

6. За одним із малюнків склади текст (3–4 речення) і запиши. Використай хоча б одне окличне речення.

7. Побудуй окличні речення з поданих слів і запиши.

У, настрій, мене, чудовий.

Я, цирку, у, побував (побувала).

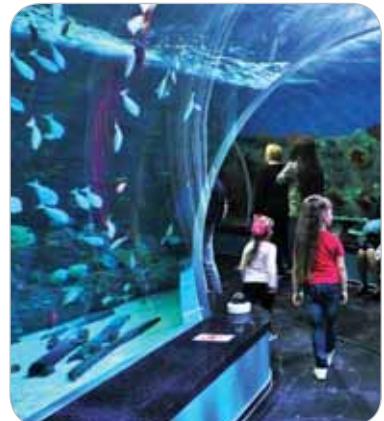
ВИЗНАЧАЮ ГОЛОВНІ СЛОВА В РЕЧЕННІ

1. Прочитай, де провів вихідний день Гаджик.

У неділю Гаджик побував на дні океану. Його зацікавили різномальорові рибки. Дуже здивувала свою поведінкою мудра черепаха. А велика акула навіть трохи налякала.

Це незвичне видовище називається океанаріум.

2. Запиши виділене речення.

Проведи дослідження!

1. Визнач, про кого говориться у записаному реченні. Підкресли це слово однією рискою.
2. Що зробила черепаха? Підкресли це слово двома рисками.
3. Перевір, чи буде зрозумілим речення без цих слів.

3. Гаджик дізнався, що ці слова називаються **головними** в реченні. Як думаєш чому? Перевір свої думки за правилом.

Головні слова утворюють **основу речення**. Вони повідомляють, яку думку виражає речення.

4. Випиши з речення про черепаху підкреслені слова за зразком.

Зразок: (*хто?*) *діти* (*що зробили?*) *відвідали*.

5. Знайди головні слова в інших реченнях тексту. Запиши їх за тим самим зразком.

6. Прочитай повідомлення Родзинки. Встав пропущені слова. Можеш скористатися довідкою.

А я (*що зробила?*) ... тераріум.
Там (*що роблять?*) ... різні змії.
Серед скель (*що роблять?*) ... ящірки.
На гілці сухого дерева (*що зробив?*)
... хамелеон.

Довідка: живуть, причаївся, відвідала, ховаються.

7. Запиши повідомлення Родзинки без питань. Підкресли головні слова в кожному реченні.

8. Читалочка побувала в шкільному живому куточку. Допоможи їй скласти розповідь про нього. Скористайся малюнком і поданими словами. Запиши утворений текст.

побувала
побачила
сподобались
сфотографувалась

9. Прочитай повідомлення Щебетунчика.

Маленький океанаріум стоїть у мене вдома. У ньому також ростуть водорості. А між ними плавають рибки. Я спостерігаю за ними щодня.

10. Чи здогадуєшся, про що розповів Щебетунчик? Поясни, чим схожі і чим відрізняються **океанаріум і акваріум**.

11. Випиши головні слова з речень, які сказав Щебетунчик.

ПОШИРЮЮ РЕЧЕННЯ ЗА ПИТАННЯМИ

1. Прочитай речення. Назвй головні слова.

Гаджик мріє про подорож.

2. Випиши з речення зв'язані між собою слова. Скористайся поданими в дужках питаннями.

Гаджик (*що робить?*) ...
mrіє (*хто?*) ...
mrіє (*про що?*) ...

3. Прочитай текст про мрію Щебетунчика. Пошири речення за поданими питаннями. Можеш скористатися довідкою.

Щебетунчик живе (*де?*) .... . (*Де?*) ...
знаходитьться аеродром. (*Кого?*) ...
приваблюють літаки. Хлопчик мріє
стати (*ким?*) ....

Довідка: місто, неподалік, Щебетунчик, льотчик.

4. Запиши утворений текст без питань. Підкресли головні слова в реченнях.

5. Прочитай подані речення. Допоможи Родзинці перетворити їх на розповідь про її мрію. Використай слова з довідки. Запиши утворені речення.

Мама працює. Вона створює.
Родзинка буде.

Довідка: модельєр, красивий,
сучасний, одяг, також.

6. Підкресли в утворених реченнях головні слова.

7. Випиши з першого утвореного речення пари слів, зв'язані між собою. Постав питання від одного слова до іншого.

8. Напиши 3–4 речення про свою мрію. Підкресли головні слова в реченнях.

9. Розглянь світину. Розкажи, ким мріє стати Читалочка. Скористайся поданими словами.

кондитер

торти

тістечка

10. Прочитай текст. Устав пропущені слова.

Читалочка стане (*ким?*) ... . Вона готуватиме (*що?*) ... і (*що?*) ... . (*Чиї?*) ... вироби будуть (*які?*) ... і (*які?*) ... .

СКЛАДАЮ РЕЧЕННЯ

1. Прочитай вірш. Розкажи Читалочці, який недолік у ньому є. Поясни, як його відправити.

— Що з весною настає

— Сніг у полі розтає

— А чому то так буває

— Сонце його пригріває

2. Виши з вірша розповідні речення. Підкресли в кожному головні слова

3. Допоможи Родзинці поширити подане речення за зразком.

Птахи повертаються.

Зразок: *Марійка малює. Маленька Марійка
малює. Маленька Марійка малює квіти.*

4. Допоможи Гаджикові скласти речення з поданих слів — спочатку вибери головні слова, а потім пошири речення іншими словами.

Весна, зеленим, землю, килимом, вкриває.

5. Запиши утворене речення. Підкресли головні слова.

6. Прочитай текст. Пошири виділені речення за питаннями, поданими в дужках. Можеш узяти слова з довідки.

Усі знали, що скоро прибіжить весна, і поспішали швидше прибиратися.

Струмки вмивали (що?) ... . Земля вкрилася (чим?) .... Зацвітали (які?) ... квіти. Набрякали бруньки (на чому?) ....

За Оксаною Іваненко

Довідка: земля, трава, перші, дерева.

7. Запиши поширені речення без питань.

8. Розкажи, як ти ставишся до весни. Що тобі подобається в цій порі року, а що не подобається?

9. Склади про весну розповідь (3–4 речення) і запиши.

10. Розглянь малюнок. Як думаєш, що мама забороняє робити дитині? Поясни чому.

11. Склади за малюнком **три** речення — розповідне, спонукальне і питальне. Запиши їх.

ДОСЛІДЖУЮ ТЕКСТ

РОЗПІЗНАЮ ТЕКСТ

1. Прочитай групи речень.

У театрі показували нову виставу. Наша сім'я дуже дружна і весела. У місті є музеї, театри, парки. Глядачі аплодували акторам.

Наша сім'я побува-ла в театрі. Там пока-зували цікаву виставу. Ми уважно стежили за подіями на сцені. У кін-ці аплодували акторам.

Проведи дослідження!

1. Визнач, чи зв'язані між собою речення в першій групі.
2. Чи виражає ця група речень якусь одну думку?
3. Визнач, чи зв'язані між собою речення в другій групі.
4. Про що розповідає ця група речень?
5. Поміркуй, яка група речень утворює текст? Перевір свої думки за правилом.

Зв'язані за змістом речення утворюють **текст**. Речення в тексті розміщені в **певній послідовності**.

2. Розпитай в однокласників (однокласниць), чи бували вони в театрі. Що їм найбільше там сподобалось?

3. Прочитай речення. Поясни Читалочці, чи утворюють вони текст.

У ляльковому театрі почалася вистава.

Це Оля з Юрком дістали цукерки.

Усі захоплено дивилися на сцену.

Раптом щось зашаруділо.

4. Поясни, що треба зробити, щоб ці речення стали текстом. Розташуй речення так, щоб вийшов текст. Запиши його.

5. Дай відповідь на запитання Щебетунчика.

1. Чи правильно поводилися діти в театрі?
2. Чому під час вистави не можна їсти?

6. Родзинка зібралась у театр. Розглянь її квиток.

7. Знайди на квитку відповіді на запитання Родзинки.

1. У який театр зібралася Родзинка?
2. На яку виставу?
3. Коли відбудеться вистава?
4. На якому місці сидітиме Родзинка?
5. Скільки коштує квиток?

8. Розглянь малюнок. Розкажи, що на ньому зображено.

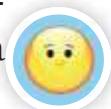

9. Напиши за цим малюнком текст (3–4 речення).

10. Прочитай текст. Знайди в ньому недолік і виправ його.
Запиши віпправлений текст.

У театрі є певні правила поведінки. Верхній одяг треба залишати в гардеробі. У буфеті запахли гарячі бутерброди. Під час вистави не можна розмовляти.

ДОБИРАЮ ЗАГОЛОВОК ДО ТЕКСТУ

1. Послухай текст.

Якось Щебетунчик залишився вдома удвох з дідусем. Хлопчик узявся будувати корабель із деталей конструктора. А дідусь гортав газету і промовляв:

— Нового українського літака показали на виставці в Парижі. Наші спортсмени готуються до олімпійських ігор. У Карпатах зацвіла долина нарцисів. На вихідні обіцяють хорошу погоду.

— Дідусю, я з'єднав лише кілька деталей. А ти вже встиг дізнатися стільки нового. Як тобі це вдалося?

— Щебетунчику, а навіщо, по-твоєму, існують заголовки?

2. Спробуй пояснити Щебетунчикові, що таке заголовок і для чого він потрібний. Перевір за правилом, чи правильно ти думаєш.

Заголовок — це назва тексту.

Заголовок повідомляє, про що йтиметься в тексті.

3. Визнач, який із поданих заголовків найбільше підходить до тексту про Щебетунчика.

Щебетунчик і дідусь

Для чого заголовки?

4. Прочитай текст. Придумай заголовок.

Ворони вигадують хитрі способи добування їжі.

Розкидають по дорозі стиглі горіхи. Потім сидять на деревах і чекають, щоб машини їх розкололи. Тоді збирають смачні серединки.

Суху скоринку хліба ворона обов'язково розмочить у калюжі. І тільки після цього з'єсть.

5. Запиши заголовок і два останні речення з тексту про ворон.

- 6.** Разом з однокласником (однокласницею) прочитайте заголовок, який дібрав Гаджик. Поміркуйте, про що йтиметься в тексті з таким заголовком.

Вигадка про їжаків

- 7.** Прочитай текст. Визнач, чи підходить до нього заголовок Гаджика.

Часто в книжках зустрічаємо малюнки їжачка з рум'яним яблуком чи грибами на спині. Усі впевнені, що їх їжак запасає на зиму.

Відкриваємо таємницю. Їжацам не потрібні запаси їжі. Узимку вони сплять.

- 8.** Запиши заголовок і **три** останні речення з тексту про їжака. Побудуй звукові схеми слів **їжак** і **яблуко**.

- 9.** Прочитай заголовок. Розглянь світлину. Придумай клички тваринам. Склади за світлиною і заголовком текст (3–4 речення) і запиши.

Незвична дружба

- 10.** Допоможи Родзинці утворити текст з поданих речень. Придумай заголовок до цього тексту. Запиши його разом з текстом.

У лисиці хвіст не для краси.
А взимку хвіст захищає лисицю від морозів.
Вона використовує його як кермо.

ДОСЛІДЖУЮ БУДОВУ ТЕКСТУ

1. Друзі дібрали тексти про пригоди тварин. Прочитай текст Щебетунчика.

На столі стояв кухлик з молоком.

Кицька його побачила — і захотілося їй молока. Скочила на стіл — та до кухлика. Аж тут лихо. Голова в кухлик не влезить. Скоро кицька зміркувала, що їй робити. Вона почала вмочати лапку в молоко й обсмоктувати її.

Так і застали кицьку над кухликом.

За Борисом Грінченком

Проведи дослідження!

1. Визнач, на скільки частин поділено текст.
2. Про що розповідається в кожній частині?
3. Чи можна їх помінити місцями?

2. Прочитай правило про будову тексту.

У тексті є **зачин** (початок), **основна частина** і **кінцівка**.

3. Знайди в розповіді про кицьку кожну частину тексту.
4. Прочитай текст Читалочки. Знайди в ньому недолік. Виправ його.

Полем бігла лисиця. А за нею летіла зграя граків. Птахи кидалися на лисицю. Сердито били її дзьобами.

Мабуть, лисиця добиралась до гнізд. А птахи гуртом її покарали.

Двоє мисливців побачили диво.

5. Запиши виправлений текст.

6. Прочитай текст Гаджика. Допоможи йому придумати кінцівку.

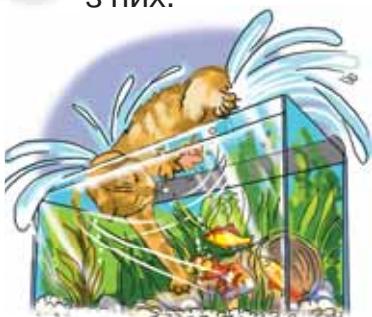
Вудив я рибу.

Раптом щось ударилося об мою спину. Я оглянувся і помітив, як у мій рюкзак залетів горобець і заховався в ньому. А коло мене в повітрі кружляє яструб.

За Валентином Литвиненком

7. Розглянь малюнки. Розкажи, що відбувається на кожному з них.

8. Чи можна скласти за цими малюнками текст? Що для цього треба зробити?

9. Побудуй за малюнками текст (3–4 речення) про пригоду кота і запиши. Розпочни із заголовка.

10. Допоможи Родзинці відновити текст. Розташуй речення у правильній послідовності. Запиши утворений текст.

Він налетів на собаку й ударив дзьобом.

Тут з-за хати вийшов півень.

Пес заскавучав і покинув іграшку.

Пес схопив іграшку.

РОЗРІЗНЯЮ ТЕКСТ-РОЗПОВІДЬ І ТЕКСТ-ОПИС

1. Прочитай два тексти.

Кіт Димок великий і пухнастий. Шерсть у нього сіра, як дим. Хвіст довгий і розкішний. У кота великих чорні очі і маленькі гострі вушка. А ще в Димка пишні білі вуса.

Є у мене кіт Димок. Він полюбляє сидіти на вікні. А ще котові подобається гратися м'ячиком. Мені цікаво дивитися, як Димок язичком вмивається, а лапками втирається.

2. Допоможи Гаджикові визначити, який із цих текстів називається **описом**, а який — **розповіддю**. Скористайся правилом.

Розповідь — це текст, у якому про щось **розповідається**.

Опис — це текст, у якому щось або хтось **описується**.

3. Спиши текст, який тобі більше сподобався. Придумай йому заголовок.

4. Прочитай текст. Визнач, це розповідь чи опис. Доведи свою думку. Придумай заголовок до цього тексту.

Хлопчик Тико запріг Волохана в свої нарти. Це такі саночки, що в них запрягають собак.

Волохан швидко побіг. На нартах сидів Тико. Приємно й хороше було кататись. Кілька разів Волохан оббіг кругом хатини.

За Миколою Трублаїні

5. Поцікався в однокласників і однокласниць, чи хотілося б їм покататися на нартах.

6. Напиши текст-опис про зображену на світлині тваринку за поданими запитаннями. Розпочни із заголовка.

1. Хто це?
2. Якого вона розміру і кольору?
3. Якого має хвоста?
4. Які в неї вушка?
5. Що нагадують очі?

7. У Родзинки загубився собака. Вона написала оголошення. Прочитай його.

ОГОЛОШЕННЯ

Загубився собака Сніжок.

У нього біла кучерява шерсть, короткі лапки, закручений калачиком хвостик. Вушка опущені донизу. Носик чорний.

Хто знайде, прошу телефонувати на номер (095) 822-58-49.

Родзинка

8. Розглянь світлини. Визнач, який із песиків належить Родзинці. Доведи свою думку.

9. Допоможи знайти господаря іншого собаки. Для цього напиши оголошення з його описом.

ВИЯВЛЯЮ СЛОВА, ЯКІ ПРИКРАШАЮТЬ ТЕКСТ

- 1.** Послухай тексти. Поясни Гаджикові, чим вони схожі і чим відрізняються.

Подув вітер. Зазеленіли поля. Зацвіли квіти. Прилітають ластівки. На кленах з'явились бруньки.

Весняний вітер прилетів з далекого краю. Весна йде полями, заквітчалась квітами. **Ластівки на крилах несуть барвисті стрічки.**

Клен зітхнув, розправив плечі. Зазеленіли бруньки.

За Василем Сухомлинським

- 2.** Поясни, як розумієш зміст виділених речень.

- 3.** Який текст, на твою думку, кращий? Поясни чому. Випиши з нього **два** речення, які тобі найбільше сподобалися.

- 4.** Допоможи Читалочці зробити її текст красивим. Доповни його словами з довідки і запиши.

Росла у дворі береза. Узимку її покривав іній. А навесні з'явилялись сережки і листочки.

Довідка: береза *струнка, білокора, молода;*
іній сріблястий, бліскучий;
сережки довгенькі, жовті, красиві;
листочки зелені, бліскучі, веселі.

- 5.** Визнач, який текст утворився — розповідь чи опис. Доведи свою думку.

6. Прочитай і відгадай загадки Родзинки. Назви слова, які їх прикрашають.

Квітень жовту фарбу взяв,
моріжок розмалював,
і з-під пензлика розквітли,
наче сонце, диво-квіти.

Із перлин разочок,
зелений листочок.
Аромат духмяний
тішить ліс весняний.

7. Поясни, як розумієш значення виділених у загадках слів. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

МОРІЖОК — густа молода трава.

РАЗÓК (РАЗÓЧОК) — нанизані на нитку, мотузку чи дротину однорідні предмети.

8. Разом з однокласниками допоможіть Щебетунчикові скласти текст за світлиною і поданими запитаннями. Використайте красиві слова.

1. На чому з'явились котики?
2. Які вони?
3. Кого нагадують?
4. Чому їх назвали котиками?

9. Запиши утворений текст. Розпочни із заголовка.

10. Прочитай текст. Здогадайся, які слова в ньому пропущені. Встав ці слова в текст і запиши його.

Зелена шовкова ... вкрила землю. На пагорбах з'явились яскраві жовті .... Над ними гудуть невтомні трудівниці ....

11. Підкресли слова, які прикрашають записаний текст.

ПРИКРАШАЮ ТЕКСТ

1. По дорозі на **пікнік** друзі любувалися природою. Прочитай з однокласниками й однокласницями в ролях їхню розмову.

Родзинка: Подивіться, у траві блищає срібні зірочки.

Читалочка: Напевно в доброї Феї уночі ненароком розірвалося намисто.

Щебетунчик: І перлинки розсипалися по траві.

Гаджик: А тепер виблискують на сонці, як діаманти.

2. Поясни, як розумієш значення слова **пікнік**. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ПІКНІК — розважальна прогулінка компанією з уживанням їжі на природі.

3. Чи здогадуєшся ти, що друзі побачили в траві? Поясни, чому так думаєш.

4. Запиши подане речення. Встав пропущені слова.

Друзі порівняли росу з (**чим?**) ..., ..., ...

5. Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласниць) за поданими запитаннями.

1. Хто з вас бував на пікніку?

2. Де і з ким ви його влаштовували?

3. Чим там займалися?

6. Розглянь малюнок. Розкажи, що нагадала Читалочці трава.

7. Дізнайся про враження Читалочки. Для цього утвори речення з поданих слів і запиши. Підкресли слова, які прикрашають речення.

ніжна яка трава і м'яка

схожа на вона ковдру пухову

8. Розкажи, що робить Родзинка. Кого нагадує їй калина?

9. Напиши текст (3–4 речення) за поданим початком. Використай слова, які прикрашають текст. Розпочни із заголовка.

Родзинку привабив кущ ... .

10. Розглянь малюнок. Розкажи, що почув і уявив Щебетунчик.

11. Продовж подані речення і запиши. Використовуй красиві слова.

Щебетунчик почув ... .

Йому здалося, що ... .

А то був ... .

Він ... .

УДОСКОНАЛЮЮ ТЕКСТ

1. Прочитай тексти. Поясни, чим вони відрізняються.

Раніше Читалочка не хотіла робити зарядку. Не розуміла, яка важлива зарядка для здоров'я.

Тепер не обходиться без зарядки жодного дня. Адже зарядка заряджає людину на весь день.

Раніше Читалочка не хотіла робити зарядку. Не розуміла, яка важлива вона для здоров'я.

Тепер не обходиться без неї жодного дня. Адже ранкова гімнастика заряджає людину на весь день.

2. Поміркуй, як утворилося слово **зарядка** і що воно означає. Перевір за словником, чи правильно ти думаєш.

СЛОВНИК

ЗАРЯДКА — фізичні вправи, які виконують для оздоровлення організму.

Проведи дослідження!

1. Випиши з другого тексту слова, якими замінили слово **зарядка**.
2. Поміркуй, для чого використали ці слова. Перевір свою думку за правилом.

Щоб **не повторювати** те саме слово в сусідніх реченнях тексту, його замінюють близьким за значенням.

3. Візьми інтерв'ю в однокласників за запитаннями Читалочки.

1. Чи робиш ти зарядку?
2. Як часто її робиш?
3. Що відчуваєш після зарядки — втому чи бадьюрість?

4. Прочитай текст Родзинки. Визнач, який недолік він має.

Я бігаю щодня. Біг піднімає мені настрій. Але від бігу я не тільки отримую задоволення. Біг дуже корисний для здоров'я.

5. Виправ недолік у тексті й запиши його.

6. Розглянь малюнок. Розкажи, хто як турбується про своє здоров'я. Уникай повторів тих самих слів.

7. Кому з дітей ти хочеш дати пораду? Запиши її.

8. Напиши текст (3–4 речення) про те, як ти дбаєш про своє здоров'я. Уникай повторення тих самих слів.

9. Прочитай, як турбується про своє здоров'я Щебетунчик.

Я давно мріяв про тренажер. І ось, нарешті, мені тренажер подарували. Тренажером зацікавилася моя менша сестричка. Ми по черзі займаємося на тренажері.

10. Який недолік має цей текст? Виправ його. Придумай заголовок до тексту. Запиши заголовок і вдосконалений текст.

ПОВТОРЮЮ ВИВЧЕНЕ

1. У Гаджика є друг Юрко. Прочитай про нього текст. Визнач, якою частиною мови є виділені слова. Доведи свою думку.

Будинок бабусі й дідуся стоїть аж у кінці вулиці.
Тут **Юрко** щороку гостює ціле літо.

Він з татом або мамою приїздить автобусом. І перший забігає на бабусине **подвір'я**.

Валентина Бойченко

2. Випиши з тексту виділені слова і поділи на склади для переносу.

3. Склади слова з цеглинок конструктора одного кольору. Запиши їх.

4. Визнач, якому з утворених слів відповідає така звукова схема: **— ● — ● = ●**.

5. Побудуй звукову схему іншого слова. Порівняй кількість звуків і букв у кожному слові.

6. Друзі почали розповідати про своїх бабусь і дідусів. Прочитай розповідь Щебетунчика.

Я люблю приходити в гості до бабусі.

Вона завжди привітно мене зустрічає.

Ніжно пригортася до себе. **Говорить теплі слова.**

А як я люблю бабусині пиріжки!

Смачніших немає в цілому світі!

7. Випиши з виділеного в тексті речення слова в три колонки. Доповни кожну колонку своїм словом.

ІМЕННИК

ПРИКМЕТНИК

ДІЄСЛОВО

8. Випиши з розповіді Щебетунчика окличні речення. Поясни, як ти їх розпізнав (розвідали).

9. Разом з однокласником (однокласницею) прочитайте в ролях розмову Родзинки й дідуся.

Дідусь: Внучико, просинайся!

Родзинка: Дідусю, я ще хочу поспати.

Дідусь: А порибалити хочеш?

Родзинка: Ой, хочу! Хочу!

Дідусь: Тоді вставай і одягайся.

Родзинка: Я зараз, дідусю!

10. Випиши з розмови питальне речення. Поясни, як ти його розпізнав (розвідали).

11. Разом з однокласниками придумайте продовження розповіді про Родзинку й дідуся.

12. Напиши текст (3–4 речення) про свою бабусю або свого дідуся. Розпочни із заголовка.

13. Розв'яжи з однокласниками мовну задачку Родзинки. Запиши відповідь.

Дідуся звуть Василь Іванович.
Його внука — Віктор Андрійович.
Як звуть онукового батька?

14. Прочитай повідомлення Читалочки. Чи можна назвати його текстом?

У нього багато світлин.
Мій дідусь фотограф.
Я люблю їх розглядати.

15. Перетвори повідомлення Читалочки на текст і запиши.

ЗАКРІПЛЮЮ ВИВЧЕНЕ

1. Друзі повернулися з екскурсії. Розглянь світлини і здогадайся, де вони побували. Запиши свою думку одним реченням.

2. Послухай текст. Перевір, чи правильно ти здогадався (здогадалася).

У друзів була незвичайна екскурсія. Вони побували в музеї іграшки.

Тут дізнались про історію української іграшки. Побачили, чим бавилися їхні бабусі й дідусі, мами й татусі. Упізнали й свої улюблені іграшки.

3. Придумай заголовок до прослуханого тексту. Запиши його і два перші речення з тексту.

4. Підкресли в записаних реченнях слова, які починаються і закінчуються на голосний звук. Визнач, у якому з них звуків більше, ніж букв. Поясни чому.

5. Прочитай. Доповни друге речення словами, протилежними за значенням до виділених. Запиши утворене речення.

Яких тільки іграшок не було в музеї! **Давні** і ... , велики і ... , веселі і ... .

6. Прочитай, які іграшки зацікавили Родзинку.

У давнину майстри виготовляли глиняний посуд, дерев'яні меблі. Із залишків глини й дерева робили іграшки для дітей. Із глини ліпили **свистки**, фігурки тварин і людей. З дерева робили **коники**, візочки, іграшкові меблі.

7. Визнач, якою частиною мови є виділені в попередньому тексті слова. Добери до них прикметники й запиши утворені сполучення слів.

8. Прочитай, які іграшки здивували Читалочку.

А ви чули про іграшки із сиру? Їх виготовляють у Прикарпатті. Дивовижні кози, вівці, олені, коники дуже подобаються дітям. Спробуй утриматися, щоб їх не з'їсти!

9. Поясни, які розділові знаки пропущені в кінці речень. Запиши питальне і спонукальне речення.

10. Прочитай, якими іграшками захопився Гаджик.

Гаджикові сподобались електронні іграшки. Вони мають пульт управління. Стоїш останочин і керуєш роботом. Це так цікаво!

11. Випиши з тексту про робота дієслова. Усно постав до них питання.

12. Напиши текст (3–4 речення) про те, які іграшки подобаються тобі.

13. Прочитай, які іграшки сподобалися Щебетунчикові.

Щебетунчик не міг відірвати очей від машинок найбільше йому сподобався електромобіль так кортіло покататися на ньому

14. Визнач, скільки речень у цьому тексті. Спиши його. Постав потрібні розділові знаки.

Вступ.....	4
Досліджую звуки і букви, склад, наголос.....	6
Досліджую значення слова.....	39
Досліджую іменники.....	54
Досліджую прикметники.....	72
Досліджую дієслова.....	85
Досліджую числівники.....	98
Досліджую службові слова.....	105
Досліджую речення.....	112
Досліджую текст.....	125
Повторюю вивчене.....	139
Закріплюю вивчене.....	141

**Скоро літні канікули.
Відпочивай, спілкуйся українською мовою!
Знаходь нових друзів!**

У підручнику використано вірші Олексія Катрича, Д. Клименченка, К. Перелісної, а також загадки, небилиці, прислів'я із сайту «ВЕСЕЛА АБЕТКА» (www.abetka.ukrlife.org);

ілюстрації з вільних інтернет-джерел
(с. 16, 22, 28, 30, 40–41, 51–53, 58, 61, 64, 67, 72–75, 83, 86, 88–89, 92, 94, 96, 113, 120–121, 123, 128, 132–134, 141–142).

Пономарьова К. І.

П56 Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1 // К. І. Пономарьова. — К. : УОВЦ «Оріон», 2019. — 144 с. : іл.

ISBN 978-617-7712-39-7

УДК 811.161.2*кл2(075.2)

Навчальне видання

ПОНОМАРЬОВА Катерина Іванівна

Українська мова та читання

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

(відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Головний редактор І. В. Красуцька

Редактор І. В. Красуцька

Головний художник І. П. Медведовська

Технічний редактор Е. А. Авраменко

Коректор С. В. Войтенко

Малюнки художниць: **Наталі Кущ-Батюк, Людмили Резнікової**

Формат 70x100 1/16. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 11,664 + 0,324 форзац.

Обл.-вид. арк. 11,30 + 0,55 форзац.

Зам. №

Наклад 148100.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва: вул. Миколи Шепелєва, 2, м. Київ, 03061
www.orioncentr.com.ua

Віддруковано у ТОВ «КОНВІ ПРІНТ».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців,

виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції

серія ДК № 6115, від 29.03.2018 р.

03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 12, тел. +38 044 332-84-73